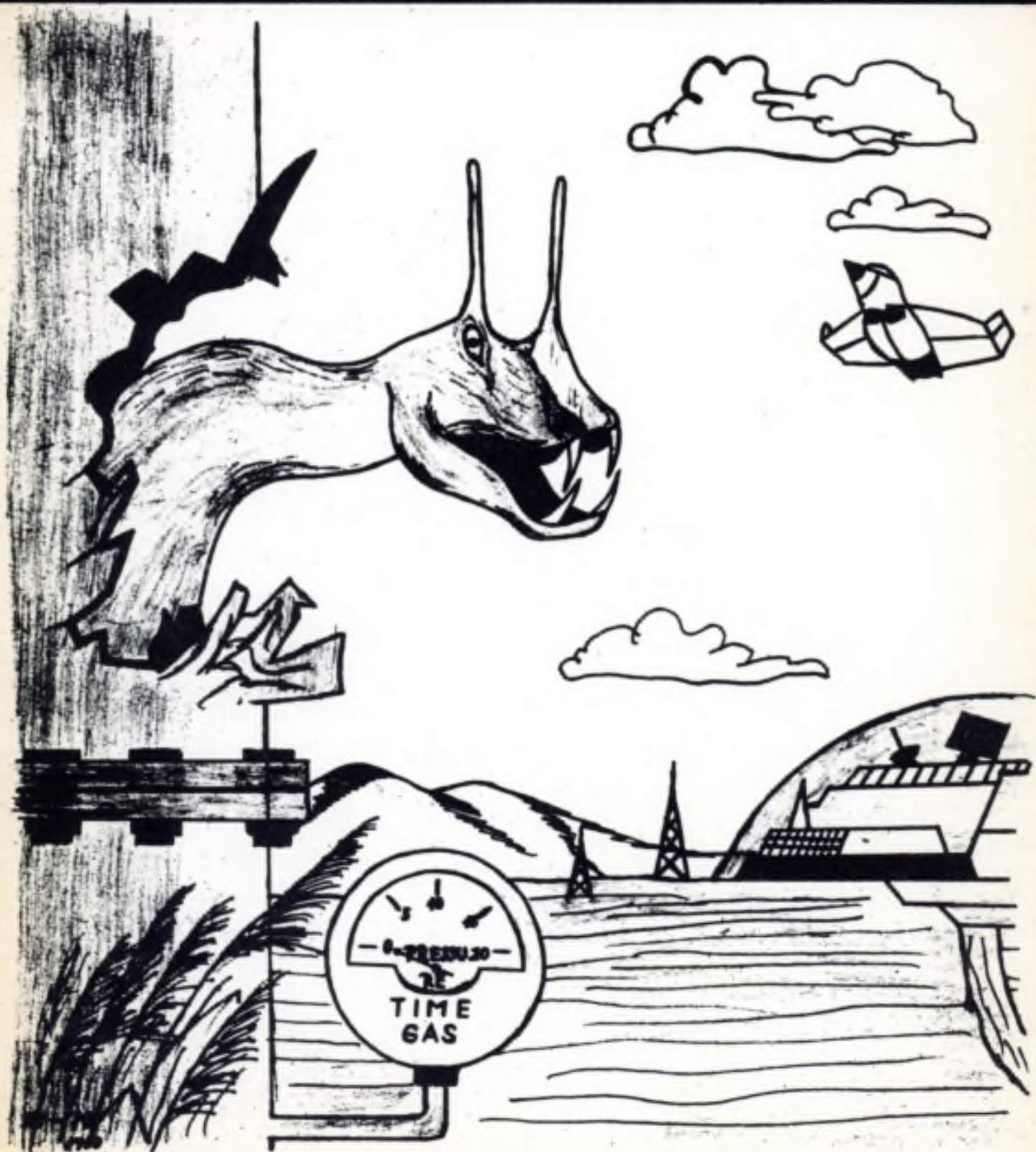

NOZEK

MOZEK

Vydává Sci-fi klub Domu kultury ROH

v Jihlavě

M Ö B I U S 2 0 6 1

Číslo 5

O b s a h :

Brian W. Aldiss: V POTOPE ČASU	3
Ray Bradbury: BUĎ ZDRÁV A ODPUSŤ	7
LIBERCON '87	11
Jan Vochyán: CO PŘINESE ZÍTŘEK?	15
Jan Vochyán: NÁVŠTĚVA	17
JSME PŘIPRAVENI? (napůl zamyšlení a napůl recenze)	18
NAŠE RECENZE: Otto M. Moeller - Zlato a sláva	20
V. Gakov: FRONTIER (2. část)	22

Olivier Petro

V P O T O P Ě Č A S U

Zubař ji s úsměvem a poklonou vyprovodil ke dveřím. Venku na otevřené přistávací plošině už stál aerokar. Byl už dost staromódní na to, aby se jevil elegantní. Fifi Pivertryová se oslnivě usmála na řidiče. "Za město," řekla. "Osada Roseville, čtvrtá silnice." "Vy žijete na vesnici?" podívil se řidič, zatím co zvedal stroj k azurové kopuli.

"Na vesnici je skvěle," bojovně namítla Fifi. Trochu se zamyslela a rozhodla se, že si může dovolit trochu se pochlubit. "A je to ještě lepší, co zavedli chronolinku. Právě nás připojují, když se vrátím, měli by už být hotovi."

Řidič pokrčil rameny. "Řekl bych, že na vesnici to není levné."

Uvedla tarif. Významně hvízdнул.

Chtělo se jí ještě vyprávět, jak je vzrušena, jak by si přála, aby se její otec dožil tohoto dne a uviděl připojení.

Ale mluvit s prstem v ústech je nepohodlné a ona byla zvědavá vidět v zrcátku, co s ní udělal zubař.

Udělal svojí práci skvěle. V růžové dásni už vyrůstal nový, malinký, skvělý zub. Fifi zjistila, že její ústa jsou velmi přitažlivá - Tracy to říkal zrovna takhle. Lékař oddálil starý zub pomocí chronoplynu. Jak jednoduché. Jeden vdech - a přenesla se do předvčerejška, kdy pila kávu s Perry Hackensem a neměla potuchy o nějaké bolesti. Chronoplyn - to je kouzlo! Celá vzplála při myšlence, že bude u nich doma, vždy připraven, stačí jen pohnout páčkou.

Aerokar se zvedl do výše a proletěl jednou z propustí v obrovské kopuli, která pokrývala město. Fifi trochu posmutněla. Ve městech se žije tak dobře, že se nikomu nechce odtud odjíždět. Venku je všechno dvakrát dražší, ale vláda naštěstí těm, kdo jako Fifi bydlí na vesnici, platí poplatek za riziko.

Po dvou či třech minutách začali klesat. Fifi ukázala svojí mléčnou farmu a řidič přesně posadil stroj na přistávací plošinu. Teprve po zaplacení jí nohou otevřel dveře. Ty chytráky řidiče není možné ošidit!

Ale zapomněla na něj sotva překročila práh. Takový den! Stavbaři potřebovali dva měsíce na to, aby postavili chronocentrálu - o dva týdny déle, než slibovali. Ty dva měsíce všude panoval chaos. Teď bylo všechno v pořádku. Řítíla se dolů po schodech, hledala muže.

Tracy Pivertry stál uprostřed kuchyně a hovořil s obchodním zástupcem. Když ji uviděl, vzal ji za ruku a usmál se svým úsměvem, kterým ve snu vzrušoval mnoho rosevillských děvčat. Jeho příjemný zevnějšek ale sotva mohl soupeřit s Fifiinou krásou, zvláště když byla tak vzrušená jako nyní.

"Už je všechno hotovo?" zeptala se netrpělivě.

"Dejte mi ještě minutku," odpověděl Mr. Archibald Smith.

"Ach, ty vaše minuty! Poslední dva týdny slyším ta slova každý den, Mr. Smith. Co se stalo nyní?" "Nic zvláštního. Jak víte, museli jsme táhnout potrubí dost daleko, až od hlavní stanice v Rosevillu, a ukazuje se, že jsou poruchy v tlakování. V hlavním vedení se objevil únik, snažíme se to odstranit. Ale nemusíte se znepokojovat."

"Už jsme to přezkoušeli a vše prý funguje dobře," řekl svojí ženě Tracy. "Pojďme, ukážu ti to." Rozloučili se s Mr. Smithem, který dával najevo profesionální přání neopouštět místo své práce. Vzdálil se a slíbil, že ráno odnese poslední nástroje. Manželé Pivertryovi zůstali sami s novou hračkou.

Panel času se krásně vyjímal mezi kuchyňským zařízením a nebil moc do očí. Byl postaven vedle pultu jaderného reaktoru - skromný malý panel s množstvím číselníků a všelijakých přepínačů.

Tracy ženě ukázal, jak se reguluje dávkování času: menší v chodbách a pracovních prostorech, vyšší v ložnicích a různé v pokojích. Opřela se tvář o jeho rameno: "Jsem nadšena, můj milý. A ty?" "Jistě. Zvláště z účtů, které budeme muset zaplatit." Když spatřil její

nespokojenou grimasu, spěšně řekl: "Samozřejmě, že se mi to velice líbí, drahá."

Potom cvaknul přepínačem a přenesli se do časného rána, do té hodiny noci i dne, kterou měla Fifi nejradši: je už po snídani a lenivě přemýšlí o tom, co bude... Vybrali ráno, kdy se cítila obzvláště dobře a spokojeně.

"Skvělé! Úchvatné! Není věda zázračná?"

Políbili se a vyběhli na chodbu:

"Co to je?" vykřikla najednou Fifi.

Chodba byla v úplném pořádku: kovově lesklé závěsy u oken, regulující množství vnikajícího světla a tvořící jeho zásobu na večerní hodiny, pohyblivý koberec je plavně nese vpřed, nástěnné panely jsou teplé a měkké na dotyk... Ale v čase se přenesli o měsíc dozadu, kdy zde pracovali řemeslníci.

"Milý, oni porouchají koberec! A nesestaví panely, jak je třeba! Tracy, podívej - sundali portréty a Smith slíbil, že to nebude třeba!" Stisknul jí rameno: "Drahá, čestné slovo, všechno je v pořádku!" "Ne! Podívej se na ty staré rezavé trubky, na ty podivné kabely! A náš strop, pohlcující prach - podívej, jak se z něj sype špína!"

"Nevzrušuj se, drahá, jednoduše se nám to zdá." Ale i na něj se nahrnuly pocity z minulého měsíce, když poznal, že vidí svůj dům v rukou Smitha a jeho strašlivých dělníků.

Dostali se na konec chodby a ocitli se v ložnici, v jiné zóně času. Když se Fifi otočila, div se nerozplakala: "Ach, Tracy, jakou má ten čas sílu! Zdá se, že v chodbě budeme muset změnit regulaci." "Jistě. Nastavím ji na loňský rok, třeba na některý letní večer... 'Řečeno - uděláno' - to je přece heslo služby času, nebo ne? A jak se ti líbí zdejší čas?"

Porozhlédla se po ložnici a zamrkala svými dlouhými řasami: "Je tu takové ticho!"

"Jistě, drahá, dvě hodiny v noci, brzo zjara, všechno hluboce spí! Teď už skutečně nebudeme trpět nespavostí!"

Přistoupila k němu a podívala se na něj. "Nezdá se ti, že jedenáct hodin večer by bylo více - nu, řekněme, spícím časem?"

"Drahá, jestli myslíš na to, co já, tak sejďeme dolů do pokoje. Uvidíme, co řekneš o tamním čase."

Obývací byl položen o poschodí níže, pod ním byla už jen garáž. Za krásnými velkými okny se rozkládala kouzelná krajinka s kupolí města v pozadí a u stěny stál krásný velký divan.

Sedli si na ten sladký pohodlný divan a začali se objímat. Tracy spustil ruku dolů a roztočil naplno regulátor připevněný na stěně. "Můžeme regulovat čas, ani nemusíme vstávat, Fifi! Vzpomeň si na kterýkoliv okamžik minulosti a vrátíme se do něj!"

"Jestli myslíš na to, o čem si myslím, že ty si myslíš, tak bude nejlépe, když se vrátíme o deset měsíců nazpět, protože to jsme ještě nebyli svojí."

"Ale paní Fivertryová, snad se nestáváte staromódní?" Hnědně jí přejel po vlasech. "Víš co budeme muset někdy zkusit? Vrátit se do té doby, kdy ti bylo dvanáct. V těch letech jsi byla počertech přitažlivá..." Chtěla cosi namítnout, ale představitivost ji strhla. "Mohli bychom se vrátit do doby, kdy jsme byli malí! Jenom musíme být opatrní, abychom se neocitli v době před svým narozením a nezměnili se v nějakou ošklivou protoplazmu..."

"Má milá, přečti si reklamní prospekty! Jestli nás dávka chronoplynu přenese před den našeho narození, jednoduše získáme tvář našich blízkých předků: ty svojí matky a já svého otce anebo babičky a dědečka. A to je mez pro rosevillský chronovod..."

Ten večer měli k jídlu velkého syntetického humra. Fifi byla tak plná nadšení, že vložila chybný program do kuchyňského počítače - i když se zapřísahala, že vinna je tisková chyba v kuchařce - a objevil se jiný chod než bylo třeba. Nepřenesli se do období brzy po svém seznámení před dvěma roky, na jednoho z jejich prvních a lepších humrů. V paměti vzkříšená chuť vše napravila.

Když jedli, dávkování najednou pokleslo. Navenek vše zůstalo jako předtím. Ale uvnitř ucítili, že se nesou skrze dny jako listí ve větru. Snídaně, obědy a večere se objevovaly a ztrácely a humr se zdál být nenahraditelný, jako by žvýkali krůtu nebo sýr či zvěřinu, pískot nebo zmrzlinu či ovesnou kaši. Několik smatených okamžiků seděli jako zkamenělí, dokud se stovky nejrozumnějších chuťových vjemů měnily jeden po druhém na jejich jazycích. Potom Tracy

zapnul a vypnul čas, trhnul přepínačem u dveří.

"Něco se stalo!" vykřikl. "To Smith. Hned ho zavolám. Zastřelím ho!" Ale Smithův oblíbený na obrazovce byl klidný. "Nemohu být u všeho, Mr. Pivertry. Jeden z mých lidí mi pouze oznámil, že v Rosevillu jsou závary. Tam, kde se vaše trasa odděluje od magistrály. Jak jsem už řekl, chronoplyn uniká. Běžte spát, Mr. Pivertry - to je má rada. Doufám, že ráno bude všechno v pořádku."

"Jít spát! Jak se směje!" vykřikla Fifi. "Jak nemorální rada! Ten člověk chce něco skrýt! Vědím se, že si vymyslel tu pohádku o úniku!"

"Snad se to dá prověřit. Pojedu tam a podívám se na to."

Skočili do výtahu, sjeli do nižšího patra a usedli do svého vznášedla. Obyvatelé města by se tomu neohrabanému stroji smáli, byl ještě tak podobný starým automobilům, ale vně kope, kde není veřejná doprava, je nezbytný.

Zvedli se několik stop nad zem a minuli otvřená vrata. Rosevill ležel na nízkém kopci a chronocentrála se nacházela na jeho vzdálenějším okraji. Když se objevily první domy, stroj sebou najednou začal házet na různé strany. S Fifi to najednou hodilo na bok a narazili do plotu.

"K čertu, měla by ses naučit řídit," řekl Tracy, škrábajíc se ven ze stroje.

"Pomůžeš mi vylézt, Tracy?"

"Jsem už velký, s holkama si nehraju!"

"Pomoz mi, ztratila jsem panenku!"

"Huso!!!"

Neohrabaně běžel přes pole a ona za ním. Rozumu batolete je zatěžko ovládat velké tělo dospělého. Když muže dohnala, seděl a klátil nohama. Když ji uviděl, uchichtnul se.

"Tracy chodí sám," oznámil.

Za několik okamžiků už znova šli, i když pro Fifi to bylo bolestivé, její matka ve stáří kulhala. Dvojice mladých lidí se zvyky starců se vlekla vpřed. Když došli do osady, všichni její obyvatelé byli v ulicích a prožívali celé spektrum stáří od lepší mladosti do sténající sešlosti. Bylo jasné, že v chronocentrále se stalo cosi vážného.

O deset minut později a o několik generací dříve uviděli Smitha, ale nepoznali ho hned: měl na sobě protichronoplynový oblek, jehož filtr vypouštěl ukončené okamžiky minulosti.

"Vy mi nevěříte?" podivil se. "Račte se přesvědčit sami. Narazili na silnou vrstvu času, potrubí nestačilo odvádět a prasklo. Myslím, že bude nutno evakuovat celý okres."

Vedl je do brány chronocentrály. Tracy se stručně zeptal: "Doufám, že to není rudá sabotáž?"

"Rudé co?"

"Rudá sabotáž! Vždyt toto je snad tajný provoz?"

Smith se na něj užasle podíval.

"Vy jste snad přišel o rozum, Mr. Pivertry!"

"Ale prezident Truman..."

"Truman?"

Za hlasitého řevu sirény do dvora vlétlo cosi obrovského, černého, s jasně červenými světly. Byl to požární vůz z města. Z něj se chaoticky vysypala posádka a jeden z nich křičel, aby mu vyměnili plínky. Když na požárníky natáhli ochranné kombinézy, ukázalo se, že je cosi dusí a neviditelný vodotrysk užitkového času se zvedá nad osadu a rozlévá se do všech stran, nesouce ve svých neznámých proudech zapomenutou paměť dávno uběhlých časů...

"Tady se nedá nic dělat," řekl Smith. "Bude lepší, když půjdeme ke mně a něčeho se napijeme."

"Jste velmi nerozumný mladý člověk," řekla Fifi nabručeným stařeckým hlasem. "Lihoviny jsou kontraband a produkt zdraví škodlivý. Všichni skuteční vlastenci musí podporovat prezidenta v jeho patřičných opatřeních v boji s alkoholismem. Není-liž pravda, drahý Tracy?"

Následující Smitha přišli k budově Centrály. Smith křiknul na kulatoučkého človíčka v protichronoplynovém obleku. Pozdravili se jako bratři. Jak se ukázalo, byli to bratři. Clayboll Smith je pozval do budovy, přičemž Fifi galantně nabídnul rámě. "Proč nás tomu

džentlmenovi nepředstavili podle všech pravidel?" zašeptala Fifi svému muži. "To je hloupost, drahá. Etiketa ustupuje, když vcházíme do chrámu průmyslu." Když Tracy pronesl tato slova, pohladil si zdánlivě licousy.

Uvnitř budovy vládl zmatek. Pouze tady bylo možno poznat měřítka katastrofy. Průzorem pozorovali operátory; jeden z těch ubožáků slabě nadával, obviňujíc ze všeho neštěstí krále Jiřího III.

Ve skutečnosti to začalo nedávno. Ještě neminulo desetiletí od té doby, kdy první teronauti narazili v hloubce zemské kůry na vrstvy užitého času - chronoplynu. Veřejnost byla ještě překvapena, věda byla v rozpacích a průmyslníci se svým obvyklým elánem se už postarali o to, aby každý, kdo na to měl, mohl dostat svoji dávku času. Do chronoprůmyslu bylo vloženo větší množství prostředků než do jakéhokoliv jiného odvětví světové ekonomiky. Experti už spočítali, že při nynějším tempu spotřeby budou všechny zásoby užitého času vyčerpány za 200 let. Pouze v takové malé osadě jako Rosevill Centrála vydělala milióny. A nyní se to rozladilo.

"Je tu nebezpečno, bude lepší se tu nezdržovat!" vykřikl Clayboll přes filtr proti-chronoplynové kombinézy. Hluk začal být strašlivý a ke všemu začalo fungovat rádiové spojení. Clayboll vykřikl: "To není trhлина ve vedení, to je pouze pro veřejnost. Naši chlapci dole narazili na novou vrstvu času a ta všude prosakuje, nedá se zastavit! Polovina našich chlapců se přenesla do doby normanského vpádu, než jsme zjistili, co se vlastně stalo." Dramaticky ukázal dolů, skrz kávové dlaždice podlahy.

Fifi ničemu nerozuměla. Zdálo se jí, že už dávno opustili Anglii. A ten vychvalovaný Nový svět se jí vůbec nelíbil. Nějak nemohla podezřívát mocné nástroje nejnovější technologie z porušování logiky časové posloupnosti na planetě.

A vůbec nevěděla, že zhoubný vodotrysk chronoplynu už zatopil všechny pevniny. Všechny spojové družice přenášely zprávy o havárii, ale publikum se propadalo stále více pokoleními do bezedné tůně.

Přijel vůz rychlé pomoci, za ním druhý. Archibald Smith se snažil odtáhnout Tracyho z jejich dráhy.

"Pryč s těma rukama, poddaný!" vykřikl Tracy, snažíc se vytáhnout z pochvy imaginární meč. Z aut vyskákali zdravotníci, policie obklíčila pozemek.

"Teď vytáhnou naše chrabré terronauty!" prohlásil Clayboll. Skoro jej nebylo slyšet v tom křiku a rachotu. Všude pobíhali lidé v protichronoplynových oblecích, mezi nimi semtam ladná postava zdravotní sestry. Rozdávaly se přiděly kyslíku a polévky, nahoře visely reflektory, které oslepující září zalévaly čtvercové ústí šachty.

"Myslím, že je čas utéci, pro Boha našeho!" zašeptala Fifi pevně se držíc chvějící rukou svého - jak se domnívala - ručně tkaného oblečení. "Mně se tu nelíbí!"

Zpocení lidé ve žlutých kombinézách táhli lana. V šachtě se ukázal první terronaut, oblečený do typického černého oděvu. Měl sehnutou hlavu, protiplynový oblek servaný, ale mužně bojoval s mdlobami. Na jeho bledých rtech se ukázal úsměv a zamával rukou na kamery. Skupina nesourodě zvolala hurá!

Byli to odvážní lidé, spouštějící se do neprozkoumaného moře chronoplynu hluboko pod zemí, dávající všanc život, aby dobyli trochu znalostí v hlubinách tajemného; lidé neoslavovaní nikým kromě neukojitelného tisku...

Reportér se protlačil davem k terronautovi a přiblížil k jeho rtům mikrofon. Zmučený obličej hrdiny se objevil před nevěřícími pohledy miliard diváků.

"Tam dole je peklo ... Dinosauři s mláďaty..." stačil říci hrdina, než nastoupil do první záchranky. "Přímo tam, hluboko v plynu... Celá hejna, rvou se... Ještě několik set stop a propadli bychom se... propadli bychom se ke stvoření světa..."

Ale už ho neslyšeli. Nové policejní oddíly vyháněly nepovolané a vyklízely budovu k přijetí dalších terronautů. Fifi a Tracy pospíchali pryč. Když vyběhli do tmy, vysoko nad nimi se zvedal obrovský neviditelný vodotrysk času, rozsévající zkázu po celém světě. Někdy čas leželi zadýchání u blízkého plotu. Někdo z nich pískal jako dítě anebo nařikal jako stařec. V přestávkách ztěžka dýchal. Už svítalo, když se zvedli a po stezce se vraceli

do Rosevillu.

Nebyli sami. Obyvatelé opustili osadu, utekli z domů, které byly cizí a nepochopitelné jejich omezenému rozumu. Tracy se zastavil a u křoví si ulomil silnou hůl.

Muž a žena se spolu belhali nahoru do kopce. Vraceli se do lesa, stejně jako většina lidí z města; jejich shrbené neohrabané postavy se výrazně rýsovaly na pozadí rozsvěčující se oblohy.

"Uh glumf chrm cher morm glurk gumk," zahuhlala žena.

V přibližném překladu z jazyka doby kamenné to znamená: "Proč se to lidstvu stává vždy tehdy, když je připraveno stát se civilizovaným?"

(z ruského překladu anglického originálu
přeložil M. F.)

Ray Bradbury

B U Ď Z D R Á V A O D P U S Ě

Odjezd, s tím se nedá nic dělat: lhůta skončila, čas uplynul a teď odjíždí daleko, moc daleko. Kufr zbalen, střevíce vyčištěny, vlasy učesány, důkladně umyté uši a zbývá pouze sejít dolů po schodech, vyjít na ulici a dojít na malinkou železniční stanici, kde ho mají tak rádi a kde mu zastaví vlak. A tehdy se pro něj městečko Foxhill ve státě Illinois stane minulostí. Pojede do Iowy nebo Kansasu a možná že až do Kalifornie - dvanáctiletý chlapec a v kufru bude mít rodný list, ve kterém je napsáno, že se narodil před čtyřiceti třemi roky.

"Willy!" zakřičeli dole.

"Už jdu!"

Zvednul kufr. V zrcadle na komodě uviděl svůj obraz: zlato červených pampelišek, ruměnců červených jablek, teplá běl poledního mléka. Andělsky nevinný, jasný obličej - takový jako vždy a možná, že takový navždy zůstane.

"Už je čas!" znovu křiknul ženský hlas.

"Hned!"

Usmál se a s hekáním nesl kufr dolů. V pokoji čekali Anna a Steve, nastrojení a zpravení.

"Tak jsem tady!" křiknul Willy na prahu.

Anna udělala takový obličej, jako kdyby chtěla plakat.

"Propána, Willy, není ti líto, že od nás odjíždíš?"

"Lidé se už začínají divit," tiše řekl Willy. "Prožil jsem tu celé tři roky. Ale když začnou řeči, je čas vypravit se na cestu - to už znám."

"Je to podivné," řekla Anna. "Nerozumím tomu. Bude nám po tobě smutno, Willy."

"Budu vám psát o každých vánocích, čestné slovo. Vy nepište, není to potřeba."

"Byli jsme rádi a šťastní," Steve se narovnal na židli; slova z něj šla ztěžka. "Není to spravedlivé, že je všemu konec. Je to křivda, co jsi nám o sobě řekl. Křivda, že se do smrti nemůžeš zastavit."

"Jste šťastní, lepší než všichni, u kterých jsem žil," řekl Willy.

Byl čtyři stopy vysoký, sluneční světlo laskalo jeho tváře, které nikdy nepoznaly břítvu.

Vtom se Anna rozplakala.

"Willy, Willy..."

Sehnula se ve svém křesle, bylo vidět, že by ho chtěla obejmout, ale teď už víc nesmí; bezradně a rozpačitě se koukala, nevěděla, co dělat a jak se k němu chovat.

"Není lehké odejít," řekl Willy. "Člověk přivyká. Rád by zůstal. Ale nedaří se to. Jedenkrát jsem zkusil zůstat, když už lidé začali pozorovat, že něco není v pořádku. Říkali:

To je podivné! Kolik let si hrál s našimi dětmi a nám to nebylo podivné! Hrůza pomyslet! No a v noci jsem musel odjet z města. Není to tak lehké. Sami víte, že jsem vás oba měl opravdu rád. Byly to nádherné tři roky, děkuji vám!"

Všichni tři samířili ke dveřím.

"A kam teď, Willy?"

"Sám nevím. Jak uvidím tiché zelené městečko, tak se tam zastavím."

"Vrátíš se někdy?"

"Ano," řekl vážně svým vysokým chlapeckým hlasem. "Za dvacet let na mně už nebude vidět, že jsem chlapec. Tehdy se vydám navštívit všechny své otce a matky."

Stáli před vchodem, bylo chladné letní ráno, velice se jim nechtělo vypustit poslední slova loučení. Steve úporně hleděl do listí sousedovic jilmu.

"Žil jsi u mnoha lidí, Willy? Kolik máš otců a matek?"

Otázka Willyho jako dříve nerozčítila a neurazila se.

"Už pětkrát jsem změnil rodiče, už dvacet let cestuji, žil jsem v pěti městech."

"Nemáme si na co stěžovat," řekl Steve. "Byl jsi naším synem tři roky, je to lepší než nic."

"No tak co," řekl Willy, rychle dal pusu Anně, zvedl kufr a vyšel na ulici, pod stromy, pod zelené paprsky slunce, nabarvené od listí a šel rychle, bez ohládnutí, nejskutečnější chlapec.

Právě když procházel okolo parku, na zelené loučce tam děti hrály baseball. Zastavil se ve stínu pod stromy a díval se, jak běloučký míček vzlétá vysoko ve slunečních papracích a jeho stín se jako temný pták honí po trávě a děti jej loví hrstkou dlaně a důležitě chytají, nevzdávající se vrcholné události léta. Křičely z plných plic. Míček padl do trávy vedle Willyho.

S míčkem v ruce vyšel zpod stromů, vzpomínal na tři roky, teď už ztracené beze zbytku, na pět let, která byla před nimi, a na ty, které byly ještě dříve až do té doby, kdy mu bylo skutečně dvanáct a v uších zazněly hlasy:

"S vaším Willym není něco v pořádku, paní?"

"Madam, co to, že váš Willy v poslední době neroste?"

"Willy, už kouříš?"

Ozvěna hlasů zemřela v jasném třpytu letního dne. A potom hlas matky: "Dnes je Willymu dvacet jedna!"

A tisíc hlasů: "Přijď, chlapče, až ti bude patnáct, pak se pro tebe nějaká práce najde."

Namířil upřený pohled na baseballový míček, který držel v ruce, byl to míč a jeho život, to byla nekonečná stuha let, svinutá do tvrdého chumáče, neustále se vracějící k jednomu a tomu dni, dni, kdy mu bylo dvanáct. Uslyšel kroky v trávě, děti jdou k němu, najednou už stojí okolo a zaciání slunce, jak vyrostly.

"Willy, kam jdeš?" Někdo nakopl kufr.

Jak se vytáhly! Během posledních měsíců jim slunce mávalo rukou nad hlavami, kynulo jim, a ony se vytahovaly k němu nahoru jako žhavý, napůl roztavený kov, jako zlatá karamela, pokorně se podřizující přitažlivosti nebe, rostou a rostou, je jim třináct nebo čtrnáct.

"Pojďme hrát! Kdo si k sobě vezme Willyho?"

"Willy už je moc malý, s chlapečky nehrajem."

Předhánějí ho, přitahuje je Slunce a Měsíc a roční doby, jarní vítr a mladé listí a je mu je jako předtím dvanáct, teď už ho neberou do party. A nové hlasy přidávají starý, strašně známý nápěv, který zmrazuje duši:

"Musíte mu dávat víc vitamínů, Steve."

"Ve vašem rodě jsou všichni tak malí, Anno?"

Chladná ruka znovu svírá srdce, už víš, že po několika milých letech mezi "svými" musíš znovu vyrvat všechny kořeny.

"Willy, tak kam vyrážíš?"

Pohodil hlavou. Opět je mezi chlapci, kteří přešlapují okolo, zakrývají Slunce, naklábnejí se k němu jako obři k fontánce na pítí.

"Jedu na týden na návštěvu k příbuzným."

"Aha."

Před rokem nebyli tak povýšení. Ale nyní pouze zvědavě koukají na kufr, možná trochu závidí - pojedou vlakem, uvidí nějaké jiné město...

"Rozdáme si to trochu?" navrhnul Willy.

Neočektně souhlasili, jen aby poctili odjíždějícího. Postavil kufr a rozběhnul se: bílý míček vzlátnul ke Slunci a sehnul se k oslnivě bílým postavám na vzdálenějším konci hřiště, znovu vysoko a znovu do dálí, život přicházel a odcházel, měnil se jen vzor. Vpřed - vzad! Mr. Robert Chelton a paní. Creek Band, stát Wisconsin, rok 1932, jeho první adoptivní rodiče, první rok! Vpřed - vzad! Henry a Elisa Waitzovi, Lineville, stát Iowa, rok 1935! Baseballový míček letí. Smithovi, Eltonovi, Robinsonovi! Rok 1939! Rok 1945! První, druhí, třetí bezdětní manželé! Zaklepat na dveře - na jedny, na jiné.

"Promiňte, prosím. Jmenuji se William. Možná, že mě..."

"Chceš chleba s máslem? Pojď a sedni si. Odkud jsi, chlapče?"

Chleba s máslem, sklenice vychlazeného mléka, úsměvy, přikývnutí, klidná, neuspěchaná беседа.

"Ja vidět, že jsi zdaleka, synku. Snad jsi odtěkud neutekl?"

"Ne."

"Jsi tedy sirotek, chlapče?"

... a druhá sklenice mléka.

"Vždycky jsme chtěli mít děti. Ale nikdy jsme je neměli. Kdo ví proč. Co se dá dělat, stává se to. Už začíná být pozdě. Nespěcháš už domů, synku?"

"Nemám domov."

"Takový malý? Jsi skutečně maličký. Tvoje matka o tebe bude mít starost!"

"Nemám domov, nemám na světě žádného příbuzného. Snad...snad by...mohl bych u vás dnes přenocovat?"

"Víš, synku, já nevím," řekne muž. "Nikdy jsme nemysleli na to, že bychom si někoho vzali domů."

"K večeři budeme mít kuře," vloží se do řeči žena. "Bude stačit i pro hosta..."

Letí a mění se roky, hlasy, tváře, lidé, ale vždy jsou na začátku jedna a tatáž slova. Letní večer - poslední večer, který prožil u Emily Robinsonové, večer, kdy odhalila jeho tajemství, sedí v houpacím křesle a slyší její hlas:

"Kolik jsem už viděla dětí. Podívám se na ně a pomyslím si: je to smutné a je to bída, že všechny ty květy budou utrženy, že všem těm ohníčkům je souzeno zhasnout. Je to smutné, že je to nemůže minout - teď běhají okolo, chodí do školy a potom vyrostou, stanou se z nich dlouhání a hulváti, potom začnou mít vrásky, zešediví, seschnou a nakonec z nich zůstane jen kost a kůže, budou mít astma a všichni zemřou a skončí v hrobě. Slyším jejich smích a prostě nevěřím, že půjdou tou samou cestou, co já. A nemine je to! Dodnes si pamatuji Wortsworthovy verše: Jednou jsem viděl tanec narcisů něžně zlatých / mezi nimi větřík skotačil / ve stínu stromů / u vod šedých. Děti mi připadají být takové, i když jsou někdy kruté, vím, mohou být zlé a špatné, ale nemají zlo v obličeji, v očích a také nejsou unavené. Je v nich ohnivost a tolik zájmu o vše! To mi skutečně nejvíc chybí u dospělých - devět z deseti ke všemu ochladlo, zlostejnělo, nezůstalo v nich nic svěžího, žádný oheň a život. Každý den se koukám, jak drobotina po vyučování vybíhá ze školy. Jako kdyby někdo házel ze dveří celé otepí květů. Co je to za kouzlo, Willy? Jaké je to - cítit se být věčně mladý? Vždy zůstat novoučký jako stříbrný penízek poslední ražby? Jsi šťasten? Je ti lehký na duši - nebo je takový jen obličej?"

Míč se svištěním prořezával vzduch, jako velký bělavý sršeň žahl do dlaně. Obličej se zakřivil bolestí, vzal míč druhou rukou a paměť zase vedla svou:

Protloukal jsem se jak se dalo. Když zemřeli všichni příbuzní a ukázalo se, že do práce mě nikde nevezmou, zkoušel jsem se dát k cirkusu. Ale i tam se mi vysmáli. Řekli mi: "Synku, nejsi lilipután, a jestli jsi, na první pohled jsi obyčejný chlapec. Když už bereme trpaslíka, tak ať je to podle obličeje skutečný trpaslík. Už jsem řekl ne, chlapče, tak

zmiz." Pustil jsem se do toulek světem a všude přemýšlel: kdo jsem? Chlapec. Na první pohled chlapec, mluvím jako chlapec, nejlépe mi bude, když zůstanu chlapcem. Dělej co dělej, co vlastně umíš pořádně? Tak kam mám jít? Jakou najdu práci? Jednou jsem v restauraci viděl, jak jeden člověk ukázal svému společníkovi fotografie svých dětí. A ten povídá: "Hm, já nemám děti... kdyby jsme tak měli děti..." Potom potřásl hlavou. Jak jsem tak seděl opodál s kusem masa na vidličce, tak jsem strnul! V té minutě jsem pochopil, čím se budu zabývat do konce svých dní. Takhle se pro mě našla práce. Přinášet osamělým lidem radost. Neznat odpočinek ani lhůtu. Věčně hrát. Pochopil jsem, že budu muset věčně hrát. Snad někdy roznesu noviny, budu běhat jako poslíček, snad někdy posekám kosou trávnik v parku. Ale skutečně těžkou práci nedostanu. Mým úkolem je dělat radost matce a vzbuzovat hrdost otce. Přiblížil jsem se k tomu člověku za stolem nedaleko ode mne. "Promiňte, prosím," řekl jsem. A usmál jsem se na něj...

"Poslouchej, Willy," řekla mi tehdy před lety paní Emily. "Skutečně ti někdy bývá teskně? Skutečně chceš... tak různě... co potřebuje dospělý?"

"Snažím se to překonat," řekl Willy. "Jsem chlapec, pouze chlapec, musím žít s chlapci, hrát ty samé hry, všechno ostatní je ode mne odděleno jednou provždy. Nemohu být na jedinou dítětem i dospělým. Musím být pouze chlapcem - jen jím. Hrají svoji roli. Ano, je to těžké. Jednou bylo..." Zmlkl.

"Lidé, u kterých jsi žil, o tom nic nevěděli?"

"Ne. Kdybych jim to řekl, všechno bych zkazil. Řekl jsem jim, že jsem utekl z domu, ať si to zjistí a zavolají policii. Když se ukázalo, že mě nehledají a že je se mnou všechno v pořádku, dohodli se, že mne adoptují. To bylo nejlepších... dokud se někdo nezačal domýšlet. Uběhly tři roky nebo taky pět let a lidé si začali všimnout, nebo do města přijel někdo, kdo mne znal z dřívějšíka anebo mne poznal někdo z cirkusu - a konec. Dříve nebo později byl se vším konec".

"Ale jsi šťasten, je ti dobře? Je to příjemné, zůstat něco přes čtyřicet let dítětem?"

"Říká se, že každý si musí vydělávat na svůj chléb. A když děláš druhé šťastnými, sám jsi akorát šťastný. Je to moje práce, dělám to, co umím. Za několik let zestárnu. Žár mladosti, stesk po nedosažitelném a nesplnitelném sny - to vše zůstane za mnou. Možná, že se mi uleví a já v klidu dohraji svoji roli".

Otrásl se, odehnal ty myšlenky, naposledy hodil míček. Běžel ke svému kufříku. Tom, Bill, Jimmy, Bob, Sam - se všemi se rozloučil, všem podal ruku. Ani jim nebylo moc smutno:

"Vždyť neodjíždíš na konec světa, Willy."

"Jo, to je pravda..." Nemohl se odtrhnout z místa.

"Tak zatím, Willy! Za týden se uvidíme!"

"Zatím na shledanou!"

A zase jde pryč se svým kufrem a kouká se na stromy, vzadu zůstaly děti a ulice, kde žil, a když zahrnul za roh, z dálky se ozvala píšťala lokomotivy. Dal se do běhu.

Poslední, co uviděl a uslyšel, byl bílý míč znova a znova vzlétající k nebi nad ostrými střechami sem a tam, sem a tam a zvuk hlasů: "Jedna, dvě - hlava - tři, čtyři - useklá!" Jako by ptáci omluvně křičeli, odlétající daleko na jih.

Časné ráno, slunce ještě nevyšlo, vůně mlhy a chleba, chvíli před rozedněním a do toho všeho vůně chladného železa - nepřívětivý pach vlaku, celé tělo brní třasem, dlouhou nocí ve vagónu... Vzbudil se a pohlédl z okna na městečko, které se sotva probudilo. Zažihala se světla, bylo slyšet nezvučné, tlumené hlasy, v chladném šeru se neustále dopředu a dozadu houpala rudá signální lucerna. Bylo snové ticho, ve kterém se všechny zvuky a ozvěny zušlechtili, náhle jsou vzácně jasné a zřetelné. Jako atín v temné chodbě vagónem prošel průvodčí.

"Pane," tiše se ozval Willy.

Průvodčí se zastavil.

"Jaké je to město?" zašeptal chlapec v temnotě.

"Wellville."

"Kolik tu žije lidí?"

"Deset tisíc. Proč? Je to snad tvoje zastávka?"

"Je tu tak zeleno..." Willy se dlouhým pohledem podíval z okna na městečko, zahalené předjitřným chladem. "Je tu tak mile a tak ticho."

"Synku," řekl mu průvodčí, "víš, kam jedeš?"

"Sem," řekl Willy, neslyšně se zvednul a v předjitřném prochladlém tichu, vonícím železem, v temném vagónu začal rychle sbírat svůj majetek.

"Heleď, chlapče, nedělej hlouposti," řekl průvodčí.

"Ne, pane," odpověděl Willy, "hlouposti já nedělám."

Prošel temnou chodbičkou, průvodčí za ním vynesl kufr a najednou stál na peróně, okolo svítalo, řídla mlha, začínalo studené ráno.

Stál a hleděl zezdola na průvodčího, na černý železný vlak, nad kterým ještě svítily poslední hvězdy. Hlučně a usedavě zakřičela lokomotiva, podél celého vlaku se křikem ozvali průvodčí, vagóny sebou škubly, známý průvodčí zamával rukou a usmál se na chlapce na peróně, malému chlapci s velkým kufrem, chlapec něco vykřiknul, ale lokomotiva znovu zařvala a přehlušila jeho hlas.

"Co?" zakřičel průvodčí a dal si dlaň k uchu.

"Držte mi palce!" vykřikl Willy.

"Mnoho štěstí, chlapče!" křiknul průvodčí, usmál se a zamával. "Měj se dobře, hochu!"

"Děkuji," řekl Willy do rachotu a hřmění, do syčení páry a klapání kol.

Hleděl na černý vlak, dokud se mu neztratil z dohledu. Celou tu dobu stál nehybně. Stál zcela tiše tři minuty - dvanáctiletý chlapec na starém dřevěném nástupišti - a teprve potom se konečně otočil a před ním se otevřely puštěné ranní ulice.

Slunce vatávalo, vyšel rychlým krokem, aby se zahřál a vatoupil do nového města.

(z ruského překladu anglického originálu,
otištěného v antologii Pěrvyje Ljudi,
Molodaja gvardija 1987, přeložil M. F.)

LIBERCON '87 LIBERCON '87 LIBERCON '87 LIBERCON '87 LIBERCON '87 LIBERCON '87 LIBERCON '87
=====

Ve dnech 4. - 6. prosince pořádal SF klub "TRIFID" v kulturním domě Horizont setkání literárních autorů a přátel sci-fi "Libercon '87". Jel jsem tam vlastně na pozvání, neboť jsem zaslal svoji povídku "Co přinese zítřek" do celostátní soutěže "O cenu Jakuba Arbesa" a pravděpodobně se šťastím postoupil do užšího výběru.

Proto jsem se rozhodl nenechat si ty příjemné zážitky jenom pro sebe, ale rozdělit se o ně i s vámi.

Pátek:

Konečně jsem v odpoledních hodinách po dlouhém cestování dorazil do metropole pod Jizerskými horami - Liberce. Příjezd na mne nepůsobil zrovna příjemným dojmem, snad také proto, že bylo pod mrakem a vypadalo to na pořádnou sněhovou nadílku, a snad také po té půldruháhodinové prostáté cestě.

Při snaze o získání informace, jak se dostanu ke kulturnímu domu Horizont, jsem měl třikrát smůlu. Ovšem čtvrtá odpověď mi vyrazila dech: "Kulturní středisko? To asi myslíte náš Kryt. To musíte..."

Až když jsem se dostal na místo, pochopil jsem. Prostorné nákupní středisko s restaurací a službami, a pod nimi v zemních prostorách kulturní středisko. Kdyby tam nebyl na dveřích plakát, neuvěřil bych. Skutečný podzemní kryt s masivními železnými vnějšími dveřmi. Ovšem vnitřní prostory jsou perfektně uspořádány a vybaveny.

Dorazil jsem vlastně mezi prvními, a tak se štěstím navázal okamžité přátelství, které doufejme vytrvá i nadále. Z naší čtveřice jsem byl nejmladší a připadal jsem si mezi těmi zkušenými amatérskými autory jako řidič začátečník, který po prvních hodinách jízdy v autoškolě hovoří s řidiči s několikaletou zkušeností.

Po večeři a obyčejných prezenčních a informačních záležitostech proběhlo ve 20 hodin slavnostní zahájení.

Sci-fi kolos třech dní se po jistě dlouhých přípravách rozběhl na plné obrátky.

Ještě ale slovo o ubytování. Nebyl to žádný komfort, po zemi rozložené molitanové matrace, ale i s přichystanými spacáky. Jak se později ukázalo, a jak jistě pravidelní návštěvníci těchto akcí znají, na ty chvíle spánku to byl vlastně přepych.

První pořad po zahájení nesl název "Apollo 11". Zajímavě řešená přednáška i s obrázky o první cestě člověka na jiné nebeské těleso a co vše tomu předcházelo. Pro následující řádky budu vynechávat - výborně připraveno -, neboť bych se pravděpodobně často opakoval.

Po pořadu následovala předpůlnoční druhá večeře, připravená vlastními silami klubu.

Pro úplnost musím ještě dodat, že v hlavním sále bylo instalováno velkoplošné video (multivize), což byla výborná věc. A také abych nezapomněl na velice důležitou věc. Organizátoři si totiž připravili pro účastníky conu perličku v podobě vlastního tiskového střediska. Zároveň oznámili, že v průběhu conu vydá tři speciální čísla s různými zajímavostmi. Tento fanzin se jmenoval "Stardův ventil" a také skutečně vyšlo před půlnocí jeho první číslo.

Ale abych se vrátil zpět k programu. Před půlnocí také začala předlouhá videoprojekce filmů, začínající hrůzostrašným "Dráculou" a dále pokračující filmy "Vetřelci" a "Mauzóleum".

Když nadešla čtvrtá hodina ranní, má míra vnímání byla vyčerpána, ačkoliv konec nočního pořadu byl ještě v nedohlednu. Víčka mi padala a tak se nedalo nic dělat. Mělo na mě jistě vliv i to, že jsem spal na pátek také jenom krátce.

Sobota:

Budíček pro ty, kteří nevydrželi do rána. Je půl osmé a po chodbě se rozléhá hromový hlas reproduktoru a Karla Gotta: "Vstávej, ta noc byla dlouhá...", vůbec mu zřejmě nevadí, že ta věta zní příšerně drze. Probíhá ranní hygiena, ale na sále už běží z videa hudební snímky.

Pořadatelé se také činí. Snídaně je připravena včas a tak nic nebrání započít již slíbenou a dobře utajovanou "Velkou zimní hru". Napětí rostlo, ale přece jen byla ještě nějaká neplánovaná zdržení.

Konečně nastala hodina "H". Utvořené skupiny po šesti členech postupně dostávají obálku a úkolem a pro případ nouze tzv. "černou", kdyby se jako někdo ztratil.

O co vlastně šlo. Jednalo se o parafrázi na televizní seriál "Návštěvníci". Hlavní úkol zněl: najít sešit Adama Bernaua.

Vydáváme se na cestu s prvními otázkami z rozlepené obálky. První stanoviště jsme našli spolehlivě - nová obálka a připravená svačina. A pak následovalo setkání se samotným Adamem. Úkol zněl: vyzvědět od něj tajnou větu. To se nám také po chvíli podařilo, i když směl odpovídat na otázky jen ANO, NE. Šlo o větu - Kruh je tvar pravidelný.

Cesta pokračuje stále vzhůru pod vrchol Ještědu. Konečně jsme po občasném bloudění dorazili do cíle na konečnou stanici tramvaje. Bohužel jsme se dozvěděli, že jsme jedno stanoviště vynechali. Přesto jsme uhájili zlatý střed.

To už ale přijíždí speciální autobus a jedeme na Ještěd, kde je domluvena prohlídka televizního vysílače i s podrobným výkladem. Následuje zamluvený oběd, mimochodem ne zrovna levný, a jede se zpět do "krytu".

Je šestnáct hodin, a jelikož došlo k mírnému posunu programu, nastává jeho změna. Ale žádný strach. Organizátoři mají dění pevně v rukou. Jsou spěšně vyhlášeny výsledky "Velké zimní hry", rozdají se diplomy a následuje slíbená burza knih. Podle každé knihy je napsán lístek, a tyto lístky jsou pak všechny najednou nabídnuty k výběru. Kdo si vybere, jde si nejprve s tímto lístkem knihu prohlédnout, a pak se teprve může rozhodnout,

zde koupí či ne. Podle mne byla nabídka až na světlé výjimky podprůměrná. Většinou tituly z posledních let.

Je 17 hodin a přichází oficiální návštěva. Sám Mikuláš se svou suítou, čertem a andělem. Samozřejmě, že nechybí ani velký koš s dárky pro všechny účastníky conu. Příjemné překvapení pořadatelů.

V 18 hodin začíná další pořad "Interfon" neboli hudební amatérská produkce krátkých děl a her. Domovským stanem této skupinky je samotářský Liberec. V roce 1987 obsadili s jedním svým dílkem první místo v celostátní soutěži. Jeho kvalita se dá lehce poznat i podle použitých ukázek. Je asi zbytečné připomínat, že v této úspěšné skupině jsou i členové klubu Trifid.

Program skončil a jde se na večeři do vyššího podlaží, kde má pořádající klub rezervován malý jídelní bufet jen pro účastníky conu. A roznáší se zde i jídelní lístek!

Rozum (neboli racionalita) kontra intuice. Tak se jmenuje další pořad, a už podle délky jeho trvání se dá snadno určit, jaký vyvolal ohlas. Trval přes dvě hodiny. Určitě také proto, že přednášející Dr. Chvála zaujal svým osobitým výrazem jistě každého.

O co vlastně šlo. Pokusím se to přiblížit několika zachycenými výrazy. Doufám, že budou správné. Rozum, neboli reálné myšlení, je vlastně myšlení vědomé, stavba světa kolem nás za použití rozumu. Intuice je pak jakási podvědomé jednání mozku, které jsme zdědili po předcích. Uvedu řečený příklad intuice: Mozek je rozdělen na pravou a levou hemisféru. Když se levá polovina mozku "odstaví", pravá polovina těla ochrne. Když pak dáme do zdravé levé ruky předmět, tak později po probuzení pokusné osoby z narkózy se tato nepamatuje, co držela v ruce. Jestliže pak ukážeme pokusné osobě různé předměty, podvědomě ukáže na předmět, který měla v ruce.

Dále se Dr. Chvála pokusil vyjádřit podle svých vypracovaných teorií růst rozumu a intuice. Použil základního přirovnání. U dítěte, které se narodí, převládá intuice, neboť rozum vlastně ještě nemá. Jak by tedy mohlo umět jíst, pít atd. Od pěti let dosahuje v tomto grafu rozum stejné výše jako intuice, od patnáctého roku nabyde rozum obrovské převahy a intuice ustupuje až do padesátého roku, kdy vyrovná tu obrovskou ztrátu. Dojde k jakémusi vyvážení ducha a rozumu.

Nějak tak lze srovnat historický vývoj člověka od starověku přes středověk až do novověku, kdy v současnosti silně potlačená intuice by měla v období kolem roku 2000 znovu dohnat převahu rozumu.

Dr. Chvála se pokusil i o grafické vyjádření. Vývoj a růst rozumu a intuice se snažil zanást do jakési prostorové krychle času. Dále rozvíjel svou přednášku i do oblastí hudební a stavební. Opravdu zajímavá a vyčerpávající přednáška, musím ještě ale připočítat záludné otázky posluchačů.

Ve 23 hodin nadešel vrchol Liberconu. Byly vyhlášeny výsledky soutěže "O cenu Jakuba Arbese". Z přihlášených 299 prací prošlo do druhého kola 32. Jejich autoři byli také pozváni, z nich dorazilo 27. Z těchto prací pak vzešlo patnáctičlenné pořadí nejlepších. Kladem této soutěže byla skutečně spolehlivá anonymita, tudíž se výsledky nedaly ovlivnit, což se proslýchá o jiných soutěžích (Parcon, Haškova Lipnice...). Dokladem může být 6. místo Ondřeje Neffa i neprobíjení se Zdeňka Rosenbauma mezi 32 postupujícími (čímž je nechci pomluvit). Pro sebe jsem si mohl říci, že přestože jsem se nedostal mezi těch 15, je to pro mne úspěch. Také jsem si ale něco odvezl, a to myšlenku, že v dnešním nepříznivém literárním světě se stává základem - piš pro své potěšení a uspokojení. A tuto myšlenku předkládám i ostatním začínajícím autorům.

Jen co dozněl potlesk pro vítěze a krátká řeč předsedy poroty této soutěže, už má místní tiskové středisko vydány tři vítězné povídky a pořadatelé je roznášejí všem účastníkům conu. Mezitím je čtena jedna ze zúčastněných povídek.

Neuběhlo ani moc času a už letí sálem druhé číslo "Standova ventilu".

Mezitím je připravena druhá večeře, opět z místních zdrojů, pro naplnění prázdných žaludků. A po krajících se opravdu jen zapráší.

Přiblížila se opět půlnoc a začíná druhá série videoprojekce. Podle přání účastníků má běžet vlastně až do budíčku. První film byl natočen podle vynikajícího díla hudební

skupiny Pink Floyd "The Wall" - Zeď. Ukázal podstatu dnešního západního světa, boj jedince se společností. Ještě mi ani nestačily v hlavě dozrát ty překrásné tóny skladby a už se rozjíždí další film "Chrám soumraku - Indiana Jones", volné pokračování u nás tak úspěšného prvního dílu. Pak běží "Terminátor". Další program byl nad mou únosnou hranici. Nedá se nic dělat, dostavuje se únava, duch je nasycen a tělo si musí také chvíli odpočinout.

Neděle:

Probudil mě až všeobecný pokojový rachot. Hodiny ukazovaly osm. Tentokrát jsem dokázal zaspat i hromový hlas repráku. Teprve znovu opět začíná bít. S hygienou si musím pospíšet, počečvadž snídaně je již připravena a čeká na své odběratele. Napadá mě, jak to vlastně mohou ti pořadatelé všechno zvládnout. Ti si asi nemohou ani chvíli oddychnout. Jen tak mimochodem jsem zaslechl otázku, směřovanou na vždy připravenou a ochotnou obsluhu místního provizorního bufetu: "Kolik jsi toho naspal?" "Ani se neptej," zněla odpověď apolečně s mávnutím ruky. I to je jasná odpověď.

Probíhá snídaně, ale zároveň na sále už běží hudební videopořady. I stolky se židlemi sem pořadatelé dali, aby se při tom mohlo sníst. Každou chvíli se snaží zpříjemnit.

Než začal v deset hodin úvodní nedělní program, všiml jsem si, že se osazenstvo sálu přece jen zmenšilo. Někteří účastníci odjížděli již v sobotu večer, jiní v neděli ráno.

Ufologie - neboli "Jsem ve vesmíru sám?" Zajímavé téma přednášky, kterou si pořádající klub, tak jako většinu předcházejících, sám připravil. S pomocí slova a obrazu se přednášející snaží odpovědět na otázky: Žijí mimozemské civilizace? Jaké máme důkazy o jejich případné existenci? Existují-li, proč mlčí? Jaké jsou šance a možnosti navázat s nimi kontakt? Přednáška se později rozšiřuje na zajímavou oblast - blízké setkání 1., 2. a 3. druhu.

Čas ale příliš rychle dospěl do poledního stádía a tím se naplnil i pro mne. Nedalo se nic dělat, čekala mne ještě dlouhá zpáteční cesta, a tak jsem si šel zbalit svých pět švestek. Ani jsem neměl možnost doposlouchat tu zajímavou přednášku. Opravdu škoda, že ty tři dny, strávené v tak příjemném kolektivu a prostředí, tak rychle utekly.

Ještě poslední srdečné potřesení rukou s novými známými a členy pořádajícího klubu a pak už směr domov.

Co říci závěrem. Podle mého názoru, ale i podle zaslechnutých hovorů a zápisů v knize klubu Trifid, se skutečně Libercon '87 vydařil a líbil. Samá pochvalná slova. Uvedu alespoň jednu myšlenku z již uvedeného deníku: "Skutečně krásná náplast na ten letošní nevyvedený Parcon".

Co ještě k tomu dodávat?

Pořadatelé si položili tu pomyslnou latku dosti vysoko, ale přeskočili ji s rezervou. Věřím, že si tuto kvalitu perfektně sehraný SF klub Trifid udrží, a přeji další takové úspěchy. Díky za příjemné zážitky.

J. V.

Tolik tedy reportáž z letošního Liberconu z pera člena našeho SF klubu a na dalších stranách uvádíme jeho dvě povídky. "Co přinese zítřek", s níž se zúčastnil i soutěže "O cenu Jakuba Arbesa", druhou povídkou je "Návštěva".

.....

Jan Vochyán

CO PŘINESE ZÍTŘEK?

.....

Mám strach! Včera jako dnes a stejně zítra! Stále žít v tom nekonečně uzavřeném kruhu! Tolik let jsem se strachem čekal na tento čas a doufal, že nepřijde. A nyní je zde! Se vším, co jsem tužil a čeho jsem se bál. Mé svědomí, nasycené novým přívalem událostí, mě uvádí do beznaděje a zoufalství. Myšlenky mě uvnitř pomalu, ale vytrvale spalují nesnesitelným žárem. Jsem jejich vězněm a není v mých silách se osvobodit. Kdybych aspoň věděl, že nejsem na světě sám se svým strašným údělem. Jistě by mě to aspoň povzbudilo do dalšího boje, ale takhle nemohu ani na chvíli zapomenout. Mozek, zbavený vůle, vytváří stále nové a nové kombinace. Připadám si jako ubožák v nekonečném labyrintu chodeb. Kterou se vydat? Ale existuje vůbec nějaká ta správná? Musím se konečně někomu svěřit! Musím, jinak zahynu v hrozných mukách svého svědomí.

Když zavřu oči, vidím jejich strachem zkřivené tváře. Strachem nejen o sebe, ale o celé lidstvo. "Tak na co čekáš? Proč mlčíš?! Co když zítra, pozítří bude pozdě!!" Jejich výkřiky strachu a úzkostí mě probouzejí ze spánku, pronikají až do morku kostí a násilím mě stále vracejí do přetěžké skutečnosti, na kterou chci alespoň chvíli zapomenout. Proč to nejde?! Kdo mi konečně pomůže?!

Už jsem zůstal skutečně sám. Těch několik starých kamarádů mě začalo pokládat za blázna. Vím, že se tak chovám, ale proč mi nechťejí pomoc? Vždyť si chci jen trošku ulevit a vypovídat se, oddychnout si. Jak ale začnu mluvit o svém trápení, usadí mě jejich sebejisté a bezstarostné: "Přestaň, ty starý blázne! Ta fantastika ti pořádně vlezla na mozek. Cožpak se nedokážeš bavit taky o něčem jiném?" a opovržlivě mě nechávají samotného. Ano, jsem tím posedlý. Ale cožpak jsou všichni skutečně tak slepí?! Což ještě nikoho nenapadlo, že se něco vážného děje?! Přesto vím, že jednou podlehnu vnitřnímu nastrádanému tlaku a bez ohledu na následky vykřičím své myšlenky všem těm hlupákům. Co se pak stane, to si zatím nedovedu představit. Ale nebude již pozdě? Co když do té doby přijde na nás ještě strašnější pohroma, než v minulých dnech. Zvednou už konečně lidé hlavu?

Nadešel nový den. Další z těch nespočetných, které mně brání normálně žít. "Co když právě dnes?" dere se na povrch stále stejná otázka. Zapínám vizí, abych alespoň na chvíli zahnal spalující myšlenky. Mohlo mě hned napadnout, že ani ta mi nepomůže. "...Jame svědky největší katastrofy v dějinách kosmonautiky?!..." A pak následuje zpráva o tom, co jsem tak mimovolně, ale se strachem tolik let očekával:

"...Jak jsme již sdělili, včera v ranních hodinách bylo zatím z neznámých důvodů úplně přerušeno i tak špatné spojení s kosmickou lodí MARK, která se již nachází v samé blízkosti Marsu. Již několik předcházejících dní se spojení stále více zhoršovalo a docházelo k častým krátkým výpadkům. Poslední zpráva, kterou v řídicím centru Země zachytili, zní: "...loď uhnula vlivem neznámé ... asi o dva stupně ... mírné zrychlení, o kterém nevíme ... snažíme se ... zase o půl stupně ... něco nás táhne ..." a pak už konec. Spojení s kosmickou lodí se ani do této chvíle nepodařilo obnovit. Včera večer již nebylo pochybnosti o tom, že se děje něco záhadného, protože MARK se vydal neznámým směrem. Tam, kde nic není, jen temný kosmos se svou nedozírnou pastí. Podle slov odborníků nabral MARK rychlost, o které nedovede nikdo říci, kde se vzala. Co se děje na palubě kosmické lodi? Na to nedovede nikdo odpovědět. Celou tuto událost zahluje neznámé tajemství, které chce vyrvat Zemi její kosmické děti. Je ještě předčasné nazývat tento stav katastrofou, neboť kosmonauté ještě pravděpodobně žijí. Naskytá se jen otázka, jak se bude hrůzná situace nadále vyvíjet, na jakou strunu zahraje čas v následujících chvílích..."

To již nesleduji obrazovku vize, nevnímám nic kolem sebe, poněvadž můj duševní zrak proniká do daleké minulosti, kterou z lidských srdcí a vědomí vyhnal všemocný, nekonečný čas. Tehdy jich bylo sedm, dnes dvanáct. Kolika životy zaplatíme příště za svou bezstarostnost? Kapky protivného potu mi stékají po spáncích. Bolestně si uvědomuji, jak strašně je

dnešek spojen s minulostí a obráceně.

Psal se leden 14. roku před koncem tisíciletí. Pracoval jsem tehdy v nevýznamné funkci poradce pro mírové využití kosmického prostoru. Ptáte se, proč v nevýznamné? Vždyť se tehdy všechen výzkum hnal do zbrojení a kosmické války, jako kdyby jenom k tomu byl vesmír stvořen. Mírový výzkum ty vojenské bláznů příliš nezajímal, byl jen krycí maskou pro všechnu tu špínu. Jak nepochopitelně to dnes zní, je to hořká pravda.

Na raketodromu zatím běžely poslední přípravy k tolikrát již odloženému startu raketoplánu ALLENGER. Mimo jiné měl tento kosmický let za úkol vyzkoušet nový výkonný díl radio-teleskopického zařízení. Až později jsem si uvědomil, že toto byl možná hlavní důvod, aby se tak nestalo. Poslední týden jsem byl již součástí toho hamžení obřího mraveniště. Spíš jsem se jen tak poflakoval a čekal, jaké nové možnosti nám otevře tento kosmický let. Vlastně měl otevřít. Kdybych jen tušil, na co čekám.

Nadešel den startu. Obloha vyčištěná, jako by chtěla všem lidem ukázat, co už by se nemělo nikdy opakovat. Kdo mohl tehdy tušit, že bude z čistého nebe hrát a sršet oheň. Tisíce zvědavců v blízkém okolí a miliony diváků u televizorů čekaly, aniž tušily, na něco, co lze vidět jen na filmovém pásu. Už si ani nepamatuji, jak jsem se dostal do řídicího střediska, ale byl jsem tam. Poslední vteřiny a minuty se při odpočítávání vleky strašně líně, jako kdyby nechtěly skončit. Aspoň mně to tak připadalo. Poprvé jsem tehdy žil pravým startovním napětím. (A taky naposled.) Bylo všude kolem mne, skoro hmatatelné. A jak vteřiny pomalu odkrajovaly zbývajících čas, pomalu přicházelo to tajemné a neznámé "něco". Tehdy byl ještě čas, ale kdo mohl tušit? A pak doběhl čas do stavu, kdy se rozběhnutý mohutný řetěz kolosu nedal zastavit. Ale proč by se měl zastavovat? Přesto jsem jaksi podvědomě cítil, že se něco děje. Má fantazie viděla, jak se z lodi začíná pozvolna šířit neznámé pole a nemilosrdně pomalu uzavírá loď v prostoru od okolního světa, jako když neviditelný skleněný zvon přiklápí polapeného motýla.

Konečně se čas smíloval a dospěl do nulového stádia. Konec a zároveň začátek. Start.

Země se mi zachvěla pod nohama. Mohutný řev vyrazil z motorů raketoplánu. Ale dříve, než motory zasadily svou strašlivou silou zemské přitažlivosti hlavní protiúder, loď, přizahalena chuchvalcí dýmu, se znenadání maličko nadzvedla. Jako by chtěla vyzkoušet svojí váhu a zpretrhat poslední pouto styku se Zemí. A nebo se mi to jen zdálo? A pak začala stoupat vzhůru, vstříc čekajícímu náručí nebe. Ale jak stoupala! Hnala si to vzhůru, jako by se chtěla vysmívat zemské přitažlivosti! Takový tah nebyly schopny její motory vyvinout. Raketoplán byl táhnut vzhůru k obloze, jako kdyby se to andělské nebe najednou změnilo v šířícího tygra s vlastností magnetu. Nikdy se bohužel nepodařilo zjistit, co se to vlastně dělo. A pak nastala osudná vteřina. Na nebi nečekaně zahrměl hrom. To, co bylo ještě před chvílí chloubou lidské dovednosti a rozumu, se změnilo v ohnivou kouli. Lidská krev dostala podobu olova.

To, co přišlo, nedokáží vyjádřit: smutek, pláč, zklamání, zoufalství. Bylo to strašné.

Následující události mně doslova vyrazily dech a vše proměnily ve zlý sen. Proč jsme byli tak slepí? Vše nežádoucí se ututlalo, jak bylo příznačné pro toto století a tehdejší vyšší zájmy. Závada na nádrži kapalného dusíku. Jak směšné! Jak byli ti lidé v té době důvěřiví. Nic se nedokázalo postavit proti vojenské strategii a pootevřeným dvířkům do vesmíru, ani ti nevinní lidé, kteří obětovali to nejcenější. A zatím ...

Vesmír si vybral novou daň od lidí na jejich kosmické cestě. Ale byl to opravdu jen vesmír? Nebo byl někdo schován za jeho zády? Toť otázka! Strach mi brání ve volné myšlence. Komu mohou vadit naše neschopné a krátké kosmické krůčky? Přece každé dítě, když přijde jeho čas, začíná zkoušet první krůčky k novým objevům. Jak nicotné zrnko v moři písku představuje naše Sluneční soustava ve srovnání s nedozírným prostorem kosmu. Tak proč zrovna zde? Bojím se pokračovat. Buď nás chtějí "ONI" uchránit, i za cenu obětí, nějakého strašného osudového omylu, nebo se před námi skrývají a nechtějí být odhaleni. Hrůza potom domyslet... Tento let jim pravděpodobně překážel. Vždyť se do vesmíru už dávno létalo a nic se nestalo. Co by asi následovalo, kdyby raketoplán vydržel ohromný startovní nápor. Chtěli ho také unést, jako dnes MARK? Ale to vše jsou dnes už jen dohady, a nebo jen výplody mé fantazie? Snad jednou budoucnost poodhalí roušku tajemství, která zakrývá tragédii z konce 20. století.

Nyní je zde ale současnost. Vesmír je stále plný tajemství. Kdo z nás si to dovede plně uvědomit, snad nejvíce spisovatelé science fiction. Proto ani já nemohu mlčet a nevarovat lidstvo před neznámým nebezpečím, i když jsem v jejich očích bláznem. Život běžel bezstarostně až do dneška. První varování nikdo nebral na vědomí. Dnes přišlo druhé. Nečekejme na třetí! Ještě je stále čas! Aspoň doufám. Musíme se už konečně zamyslet, co všechno nám může přinést zítřek!!

Věnováno památce obětí tragické katastrofy raketoplánu z ledna 1986.

.....
Jan Vochyán

N Á V Š T Ě V A
.....

Nadchází již další pozdní večerní hodina. Budova vědeckého výzkumného institutu zeje prázdnotou. Všude se již prochází a vládne "paní tma", jen v jednom okně druhého poschodí se ještě svítí. Profesor Tertini stále ještě pracuje.

Zahloubán nad množstvím papírů a výpočty nevnímá čas. Je unesen nenadálými výsledky. Náhle, jako by procítl, jím proběhne lehké zachvění a jeho oči nevěřícně sledují rafičky na hodinové stupnici.

"To už je ale hodin," říká si sám pro sebe. "Musím si pospíšet. Nějak jsem to dnes přetáhl."

Aniž by vstal ze židličky, protahuje si stuhlé tělo, jako by chtěl načerpat novou energii do závěrečné práce. Jeho oči přitom zabloudí na zeď laboratoře.

"S tím už musím taky konečně něco udělat," pomyslí si, když se jeho zrak zastaví na obrázku, který tam visí. Jsou na něm namalováni dva zelení "ufoni" před létajícím talířem. "Že to muselo potkat zrovna mě," pokračuje v myšlence. "Všichni jsou do nich celí žhaví, samí Martani a kdovíco ještě, a přitom je to takový nesmysl! Musím s tím už jednou provždy udělat rázný konec!"

Profesor je totiž nesmiřitelným odpůrcem slavné vědecko-fantastické literatury a tím i všech těch pro něj smyšlených nesmyslných zelených mužíčků z dalekých vesmírných světů.

Jako by se dal nějak dalece unést, zavrtí hlavou a s novou, o to větší vervou se pouští do další práce ve snaze rychle ji dokončit.

Ručička na hodinovém strojku ještě mnoho neuběhla, když se ozvalo nesmělé zatukání na dveře laboratoře. Profesor, aniž si hned uvědomí časový stav situace, křikne automaticky "Dále!" a pokračuje ve své práci. Až když ho probudí slova "Dobrý večer", jeho oči zabloudí ke dveřím laboratoře a ...

Cítí, jak jeho tvář dostává nádech mramorového odstínu i s jeho tvrdostí a krátce střižené vlasy ježatí. S vykulenýma očima hledí jako ve snách ke dveřím.

Tam, na prahu laboratoře, stojí podivné, světle zelené bytosti. "Ufoni!" bleskne mu hlavou. Po krátké chvíli se ale nesměle pokouší probrat ze šoku: "Tak tohle vám nedaruji!! Takhle si ze mne střílet. Okamžitě ze sebe sundejte tu maškarádu!!"

Tajemní příchozí mlčí. Jejich poněkud zvláštní oči ho probodávají a spalují jako žhavé lasery.

Profesorovi ztvrdl na rtech další příval nepěkných slov. Jako ve snu si je lépe prohlíží. Nyní si uvědomuje, že světle zelená barva, kterou jsou pokryti, je vlastně jakási elastická kombinéza. Nebo skafandr? Hlava, protažená do oválu bez krku, ty zvláštní výstupky na temeni hlavy a ty jejich sešikmené pronikavé oči... Nyní to konečně pochopil. Jsou to ONI!

Z tupého profesorova pohledu ho vyrušuje hlas jednoho z nich: "Proč nám nadáváte do ufonů?! Cožpak nejsme rozumné bytosti jako vy?!"

Profesorův šok znovu nabývá vrcholu. S mírně otevřenými ústy a skamenělý údivem, zbaven síly svého vlastního já, se na jejich rozkaz "Vstaňte!" zvedá ze své židličky. Pravý z nich zasunul ruku do jakési kapsy na boku kombinézy a vytáhl podlouhlý malý červený váleček.

"Přišli mě zabít," napadá najednou profesora, ale zděšené nohy se odmítají dát na útěk. Proto zůstává bezmocně stát.

Mimozemšťan pomalu, jako by vychutnával tuto chvíli, zamíří na profesora svůj přístroj a náhle z něj vytryskne proud neznámé energie.

Profesor s překvapením cítí, že pořád žije. Ale co se to děje?! Před jeho očima se začíná náhle všechno zvětšovat. Okolní nábytek nabývá na velikosti, strop laboratoře se rychle vzdaluje vzhůru, až se mu jeví jako bílá obloha, obě bytosti před ním vyrostly jako dva stoleté stromy.

Pochopil. Zmenšil se. Než si toto všechno uvědomil, byl velký jako křeček, který stojí na zadních a bezmocně se vzpírá. Připadal si bezmocný jako ta zvířata, která jsou vězněna v klecích laboratoří. Ještě ale chyběla ta klec.

V tom jeden z těch obrovských stromů promluvil: "Teď aspoň vidíte, pane profesore, jak směšně maličký vypadáte se svojí teorií o neexistujících mimozemských bytostech!"

Trapné ticho.

"Ale... to... přece," koktá po chvíli profesor, když si to konečně v hlavě trochu srovnal, "to nemůžete!"

"Proč myslíte? Vy jste nás mohl bestrestně urážet? Ostatně, stejně vám musíme aspoň trochu poděkovat. Vyhovovali nám takoví zatvrdelí lidé, jako jste vy. Ale teď už ne! Naše rada se totiž rozhodla navázat kontakt se Zemí... ale takoví lidé, jako jste vy, by naše jednání jenom ztěžovali! ... Ještě jednou děkujeme za příjemné přijetí, ale už musíme jít."

Udělali krok vzad.

"To nesmíte," začal prosit profesor, jako kdyby se teprve nyní probral. "Co bude se mnou?"

"Cožpak nepotřebuje váš ústav pokusné zvíř... živočichy ve svých laboratořích? Třeba toho takto dokážete víc. Sbohem, pane profesore," řekli na rozloučenou.

Dveře tiše cvakly v zámku.

J S M E P Ř I P R A V E N Í ?

(napůl samyšlení a napůl recenze)

Nakladatelství Mladá fronta se vytáhlo. V edici Třináct vydalo dvě antologie (de facto antologii ve dvou knihách) Vesmír je báječné místo pro život a Navštivte planetu Zemí! Tedy vytáhlo se v mých očích. Nevím, jak v očích jiných členů fandomu; očekávám, že reakce bude stejně rozporná jako u diskutovaného Hledání budoucího času. Když mi Honza Vochyan v soukromé diskusi řekl "teda není to nic moc," bylo mi jasné, že došlo k nárazu na určitou bariéru. Protože znám jeho zaujetí pro "tvrdou" sci-fi, chápu, že antologie složené (až na pár výjimky - Kornoluth, Wiener, Brown) ze zástupců "nové vlny" není pro fana jeho ražení tím pravým, o co by šel.

Když se k nám po dvaceti letech (snad) konečně dovalila "nová vlna", musíme si položit otázku, zdali jsme na její příliv vůbec připraveni. Nezbyvá mi než doufat v toleranci a myšlenkovou pružnost členů fandomu, protože jinak hrozí situace, v jaké se ocitl K. H. Mácha se svým Májem, když jím rozvířil poklidný rybníček obroseneckých veršovanék: totiž že byl doslova přeřván a vyhozen z literatury, jen aby "neказil to, co se už udělalo".

Historicky vzato, naše sci-fi si takový rybníček vytvořila také, odtržená od techniky "zlatého věku" a literárního experimentu "nové vlny" a odtahující se (nevím proč) od kosmické lyriky sovětské sci-fi. Takže se navázalo na Čapka (i když se kolem něj ve fandomu chodí

jako kolem horké kaše) s jeho člověčenstvím a porozuměním pro starosti všedního dne a vlastně se vytvořila svébytná "česká škola". Janže ta mi poslední dobou připadá jako stroj, který s velkým rachotem jede naprázdno. Tranfúze invence a sblížení s cizími vsory mi tudíž připadají neodkladné.

Z tohoto hlediska mě na antologii (budu o obou knihách hovořit jako o antologii jediné) mile překvapilo silné zastoupení Francouzů a Skandinávců. Sci-fi-tické Francie je u nás Terra incognita a musím říci, že až na polopatického Dorémieuxova Obyvatele hvězd jsem byl příjemně překvapen. Depresivní antiutopie v Léourierově Otvíráku a chladný existencialismus Kleinovy Planety sedmi masek jsou skutečně skvělé, uchvátila mne atmosféra Andreonovy Mechaniky včetně perfektní pointy.

A pak tu máme Skandinávce... Že umí, to se u nás všeobecně ví (Faldbakken, Boyeová, Mårtenasson, Lundwall) a tady to máme opět černé na bílém: Bringsvaerd je opět brilantní, povídka Börje Crony mi dost připomíná Růže pro Algernon D. Keyese, škoda, že vtipný Svenssonův Bludný duch už vyšel ve Hledání budoucího času... To od editorů není korektní jednání. Myslím si, že překladů u nás nevychází tolik, abychom si takové dublování informací mohli dovolit.

Zbytek světa zastupuje Japonec Cucuji Jasutaka s výbornou povídkou Stojící žena (nepodceňujeme Japonce!) a Angloameričané(-nky). Jestli to takhle půjde dál, za pár let bude Olymp sci-fi literatury výlučně ženskou záležitostí... Přiznávám bez mučení, že povídka Ursuly LeGuinové je pro mě příliš hluboká (utěšuji se tím, že nebudu sám), Trhák Cynthie Morganové je dalším příspěvkem k otázce manipulace pomocí hromadných sdělovacích prostředků a Patricie Highsmithová ukazuje, že ekologická sci-fi nemá zdaleka odzvoněno.

Pokud jde o autory "tvrdé" sci-fi, Brownova Hvězdná myš mi až na situační humor připadá banální, Wienerův Mozek mě jaksi minul - to snad ani není sci-fi, spíš neobvyklá detektivka. Nejvýše z této kategorie oceňuji Kornbluthova Comeze - skvělý nápad a ještě lepší ukončení.

Dvě povídky zastupují avérazný anglosaský humor: Kuttnerovy Trable s elektrárnou (v perfektním překladu V. Kajdoše) a Stewartova Mikrobotika - mezi vážnými tématy nesmí chybět chvilka na oddech, je však možné, že někomu tak legrační jako mě připadat nebudou.

A pak tu máme giganty: Johna Wyndhama, Roberta Silverberga a J. G. Ballarda. Ballard mě jaksi nezaujal, avšak těžko srovnávat, když není s čím. Jeho Záznam S 12 však vedle Ztraceného Leonarda působí jako dílo jiného autora. Silverbergův Absolutně neochvějný je sice perfektně napsaný, ale jinak na mě působí dost průměrně. Jako u Ballarda: opět není s čím srovnávat. Je to slabší nebo autorova běžná produkce? Právě tohle je naše prokletí - volání po vyšší kvalitě a vděčnost za to, že u nás vůbec nějaký překlad vyjde. U autora tak výkonného je neexistence českého překladu zarážející. Největším překvapením a zároveň klenotem antologie je Wyndhamovo Luční kvítí. Nejde o to, že fantazie se za léta nezměnila ve žhavou skutečnost, ale o to, že jsem se musel zeptat: tohle že napsal Wyndham? Bez uvedení autora bych přísahal na Bradburyho. Kam se ztratil ten xenofobní Wyndham, který tvrdí, že každá změna je na škodu? On že napsal tu báseň bez veršů?

Tím jsem skončil s tím, s čím jsem na antologii spokojen (ne sice na 100%, ale přece jen spokojen). Teď přijde to, s čím spokojen nejsem.

Bohužel se musím kriticky vyjádřit k ilustracím. Nejde o to, že stav české sci-fi ilustrace volá o pomstu, ale co je moc, to je moc. Koláže Milana Hůrky mne prostě nezaujaly. Nechci nikomu vnucovat svůj názor, ale koláž je obrazová báseň a ze stejných "slov" může vyjít jiný obsah. To je její síla i slabost. Může z ní vyjít půvabná haiku i velkohubý Orontův sonet z druhé scény 1. dějství Moliérova Misanropa. Kde se u nás probůh vzala ta manýra používat v kolážích postavy ve stylu supermanských komiksů? Tohle neberu - je to příliš laciné. Takže až na ilustrace k Jasutakově Stojící ženě, Kleinově Planetě sedmi masek a úsměvné "parkárně" k Mikrobotice Iana Stewarta mne nechávají chladným. Nejsem nadšen ani grafickou úpravou - méně je někdy více. Bez těch nefunkčních a opticky rozbíjejících pásků a rámečků by se kniha docela obešla.

Jestliže se mi nelíbila už předmluva k Hledání budoucího času, protože se v ní mlátila prázdná sláma, musím totéž říci o doslovec J. Veise v obou knihách této antologie. Platí o nich totéž v bledě modrém. Ty časy, kdy se muselo každému na setkání vysvětlovat, co je sci-fi, jsou už naštěstí za námi. Menší esej o současné moderní zahraniční sci-fi bych na jejich

místě přijal s nadšením, nejen proto, že oba doslovy jsem si v jiném tvaru přečetl jinde (VTM a SF Villoidus). Je načase přejít od všeobecného ke konkrétnímu. O pojmu sci-fi jsou už čtenáři informováni, avšak bez znalostí o moderních proudech v ní je budou povídky v antologiích tohoto typu docela obyčejně míjet. A knihy se vydávají (doufám) především proto, aby čtenáře zasáhly! Jestliže se Veis dovolává Grygarova výroku: "Vesmír je náš svět.", tak já dodávám: "A nekonečné množství světů je v nás. Ale musíme se v nich umět orientovat."

Miroslav Fišer

RECENZE + NAŠE RECENZE + NAŠE RECENZE + NAŠE RECENZE + NAŠE RECENZE + NAŠE RECENZE + NAŠE

Otto M. Moeller

ZLATO A SLÁVA

přeložil Karel Lad. Kukla, tiskem knihtiskárny Politiky v Praze 1896

Tímto článkem chci přispět k poznání fantastické literatury toho pozoruhodného období, kdy u nás již byly známy překlady, ale naše vlastní fantastická díla ještě nebyla napsána. Jako perličku bych chtěl uvést, že výtisk, který jsem měl k dispozici, měl na titulní straně kaligrafickým písmem jakéhosi "neznámého klasifikátora" připsáno "román a la Verne". Úvodem bych rád upozornil na fakt, že Verne, ač se ve svém díle neprojevil jako hluboký psycholog a sociolog, by se nad některými pasážemi tohoto díla zřejmě otřásl. Připomínají svým tónem Červenou knihovnu, ale mám dojem, že občas jdou ještě pod její úroveň. Abych zájemce nezklamal, začnu hned 1. kapitolou: Svatba chudého lučebníka Poulsena.

Erik Poulsen, chudý, ale inteligentní a otižádostivý mladík se ožení s Dagmar Lindenbergovou, dcerou zchudlého obchodníka. Od dětství vyrůstal bez rodičů, za podpory podivného profesora Dickmanna.

Mladí manželé odjíždí do Rönningshofu, kde Erik získal místo jako chemik ve sklárně. Zde si novomanželé budují hnízdečko lásky. Čtenářům se slabším žaludkem vřele doporučuji tuto úvodní část knihy přeskočit.

Erik začíná provádět své soukromé pokusy a svěruje své ženě, že jejich cílem je přeměna kovů na zlato. Až zde autor uvádí, že děj se odehrává v blízké budoucnosti, roku 1901, "kdy věda i celé lidstvo již nekonečně dále pokročily". Dále Erik vysvětluje svoji teorii, že jednotlivé prvky nejsou ničím jiným než různým uspořádáním jakési "prahmoty". Jen tím, jakým způsobem a silou shlukly se k sobě její částky, vznikly a vznikají rozličné tvary, sloučeniny a barvy, tvoří se kovy, nerosty, kvíty, byliny i živé bytosti, divy všech tří přírodních říší i celá příroda kolem nás!"

Erikovy pokusy nemají konce a jsou stále nákladnější. Do domácnosti se vkradla bída a Dagmar nakonec prodala prsten, dědictví po nebožce matce. Po roce však Erik dospěl k cíli. Poté se vzdal místa ve sklárně a odjel do Kodaně. Stal se z něj boháč, ale svůj vynález drží zatím v tajnosti. Když se rozhodne pro zveřejnění, odborníci jej neberou vážně. Když předvede svůj postup před bankovním úředníkem, ten prohlašuje, že je to neštěstí.

Poulsen cítí, že se dopustil chyby. Nazítří je povolán k ministerskému předsedovi. Zveřejnění vynálezu hrozí zhroutilím hospodářství, proto nesmí být zveřejněn. Po poradě s rodiči Dagmar (zajímavé, její matku autor prohlásil na str. 39 za mrtvou) manželé odjíždí do ciziny.

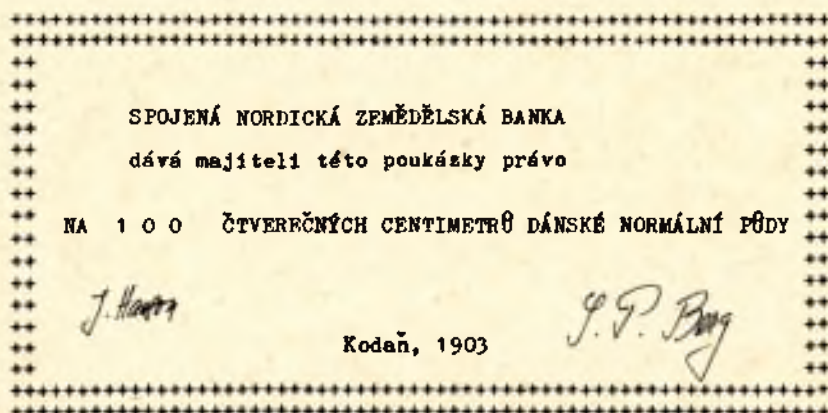
V Berlíně a Paříži Poulsenovi nabízejí různé výhody, jestliže předá svůj vynález pouze jim. Dále se dovídá, že všechny vlády se spojily proti zveřejnění vynálezu.

Erik se usadil na La Isla Verde u Alicante ve Španělsku. Po bloudění Evropou si zde zařídil obrovskou laboratoř. Další pokusy jsou neúspěšné. Manželé se citově odcizili, Erik je v duševní depresi a chce se rozptýlit cestou kolem světa. Začátkem roku 1907 se vydali na cestu.

Jejich loď autor popisuje coby křižence mezi Dreadnoughtem a Titaníkem, až po špičku stěžně ozbrojený plovoucí palác na elektrický pohon, což mu nebrání o pár řádků dále pět chválu na parní kotel s rýsí válcované (!) platiny... Loď Erik nazval "Chemeia", kteréž to slovo bylo vzato z jazyka řeckého a značí tolik jako "Lučba". Posádku najal Erik mezinárodní, už předem je však vychválen topič Hrdina, "Čech, rodilý z Tábořska". Nemohu si pomoci, ale připadá mi to jako vylepšení páně překladatelovo, neboť v oné posádce, složené z příslušníků mořem prosolených národů, se vyjímá jako pěst na oko...

İhned po vyplutí začaly Chemeiu sledovat dvě válečné lodi. Po roce křižuje Chemeia u chilských břehů. Erik je apatický, jeho žena jej obviňuje ze zbabělosti. To Erika vyprovokuje k činu: odhalí své tajemství posádce a navrhuje v noci uniknout pronásledovatelům a odplout do vod kolem jižní točny. Po dramatické honičce a dělostřeleckém souboji Chemeia unikne. Plují k břehům Viktoriiny země, Erik sepisuje zprávu o svém objevu. Po setkání s velrybářskou lodí Hrdina s listinami odplouvá do Evropy. Chemeia odplula k jihu, kde přezimovala. Když se vrátila zpět na volné moře, setkala se s velrybářskou lodí. Když od ní chtěli koupit potraviny, byli překvapeni zprávou o všeobecné drahotě. Ve světě došlo k velkým změnám. Anglie se stává pánem světa. Brzy potom se Chemeia setkala s anglickou válečnou lodí, které ji k sobě přitáhla silným elektromagnetem. Erik byl zatčen a umístěn ve státním blázinci na ostrovech Šetlandských. Po devíti měsících izolace Erik náhodou zjistil, že v ústavu se nachází i Hrdina. Pomocí motáku Erikovi sdělil, že byl zrazen bývalým námořníkem na Chemeii, zatčen a listiny mu byly odebrány. Hrdina má jistou volnost pohybu a plánuje útek. Po uspání stráží se plán začíná hatit. Uprchlíci jsou zatlačeni do skladiště. Z chemikálií tam uskladněných Erik vyrobí nitroglycerín, který přivedl k výbuchu. Ve zmatku, který po něm nastal, společně uprchli. Ve všeobecném chaosu se opět setkají s posádkou Chemeie. S nimi se zmocní zásobovací člunu a odplouvají k Faröorským ostrovům. Cestou se živí pouze kakaem a opiem, které zahání pocit hladu. Takovou dietu bych autorovi docela přál... Upozorňuji, že nejsem sadista!

Za čtyři dny jsou u cíle své cesty. Vydávají se za ztroskotance z polární výpravy a tak se dozvídají, co se ve světě vlastně udělo: Angličané uvedli do oběhu tolik zlata, že peníze začaly ztrácet cenu. Nastala drahota a nedostatek. Pouze Anglie zbohatla a začala se zmocňovat cizích území. Vypukla světová válka, která však ustala ihned, co byl odhalen umělý původ zlata. Tak peníze ztratily zbytek ceny. Po válce nastaly různé revoluce a byly zavedeny nové peníze. Jsou kryté půdou, vydává je Skandinávská republika a vypadají takto:

Skupina prodává loď, zisk stačí na cestu do Kodaně pro Erika a Dagmar. Mimochodem, utržili za ni 1 čtvereční metr.

Když se ocitli v Kodani, uviděli zpustlé a poničené město. Prezident přijímá Erika, ale o jeho objevu nic neví. Domnívá se, že výrobu zlata objevil jakýsi Angličan. Dále se

Erik dovídá, že je zcela nemajetný, protože jeho majetek po válce propadl státu, jako všechny neobdělávané pozemky. Prezident mu však nabízí místo chemika v komisi pro zkoumání půdy a slibuje, že zařídí odvezení jeho druhů z Faröerských ostrovů, neboť: "Největším kapitálem jest nyní opravdu hodný člověk."

Skok do roku 1923. Autor popisuje slatý věk lidstva: státy bez armád, prázdné žaláře. Jako zdroj energie slouží Slunce, které "uvádí nyní do pohybu stroje". Tuší však v budoucnosti dobu, kdy "všechny majetek soustředí se v rukou jednotlivců, kdy lidé budou spolu opět zápasit o vzduch a vodu, kdy žaláře zase budou přepínány..."

Tam, kde kdysi stála sklárna v Röningshofu, stojí zkušebna půdy. Jejím ředitelem je asi 50-letý podivín, jehož manželka před lety podlehla následkům různých utrpení. Stal se konečně slavným, když se svět dozvěděl, jak se Angličané zmocnili jeho tajemství. Spolu s kapitánem Chemele Alslövem napsal cestopis o plavbě k jižní pólce. Kniha vzbudila velký zájem vědců a způsobila, že její autoři byli přijati do národní rady. Kromě výkonu funkce v ní se však nesmí zabývat ničím jiným, neboť v tomto řádu se považovalo za nebezpečné svěřovat někomu více hodnoty a úřadů.

Není mnoho knih žánru sci-fi, které se zabývají ekonomickou tematikou. I když autor jako alternativním modelem operuje s fyziokratickou ekonomickou teorií (v závěru navíc kombinovanou s malthusiánstvím), která byla už v době vzniku knihy zastaralá, budiž mu to odpuštěno. V Dánsku, jakožto převážně agrární zemi měla nepochybně silné kořeny.

Na některé technické a logické "lahůdky" jsem upozornil již v textu. Je tu ale ještě otázka časových nesrovnalostí. Nevím, jestli by doba přezimování (a možná i těch 9 měsíců internace) stačila na hospodářskou krizi, světovou válku atd. Navíc nesouhlasí letopočet na bankovce: Erik vyplul na cestu až roku 1907 a k reformám v hospodářství a financích došlo až potom. (Chybu tisku vylučuji, kniha je vysazena velice pečlivě.)

Pokud jde o citově zabarvené partie, musím konstatovat, že jsou tak přeslazené, až je kniha nevhodná pro diabetiky. Zde se možná jedná o ústupek dobovému vkusu (či spíše nevkusy).

Kniha je nepochybně zajímavým dokumentem toho, z čeho začala čerpat naše původní tvorba na začátku století.

M. F.

V. Gakov

F R O N T I E R

(pokračování)

Jedno z prvních vystoupení v rubrice Alternativní názory se jmenuje jednoduše Válka v kosmu a autor sci-fi Jerry Pournell je začíná patetickým tónem: PŘEŽIJEME? (Verzálkami! - V. G.). Přežije svoboda v našem století? Jak s tím souvisí kosmos?

To bylo červencové číslo časopisu ročníku 1982 a za rok a měsíc později v článku Zabezpečit všeobecnou obranu autor svoje obavy konkretizuje.

Zdá se, že otcové zakladatelé USA by se obrátili v hrobě, kdyby se dozvěděli o dnešní situaci. Vždyť Americe hrozí spiknutí, skutečné spiknutí - vykřikuje Pournell a dodává: "hrozí i samotné myšlenky svobody".

Hrozba je vážná. Národ vůbec není připraven na útok z kosmu, tvrdí vlastenecký autor. Kdo zaútočí? Přímě to v článku řečeno není, ale i tak je to jasné.

Rozhořčená Pournellova filipika začíná podříváním teze o nemožnosti vést vojenské akce ve vesmíru. Nemožnosti ve smyslu n e p ř í p u s t n o s t i . Pournell se pustil do obou nevzájem se vylučujících argumentů ve prospěch této teze: do myšlenky všeobecného odzbrojení a do tzv. varianty MAD.

Ta stojí za povšimnutí. MAD - zkratka mutual assured destruction by se dala přeložit jako "vzájemné zničení na základě dohody".

(V moderním politickém slovníku je zažitý jiný význam: "vzájemné zaručené zničení".) Zvláště ní shodou okolností je tato zkratka totožná s anglickým slovem "mad" - šílenec, blázen. Taková v podstatě je, i když autoři projektu se zjevné analogii brání coby bezvýznamné slovní hříšce.

Podstata MAD je následující. Autoři prohlašují, že je nemožné spoléhat se na slova o humanitě a rozumu. Člověk je nerozumný a nehumánní a proto musí pedagogicky působit klacek. Když nic nezískáš sliby, je třeba zaručit mír na planetě vyvoláním pocitu strachu. A to tak, že všechny mocnosti společně vypustí na orbitu družici se "zbraní soudného dne" - kobaltovou bombou, která zničí celou zemskou kůli, jen co někdo první stiskne osudný atomový spínač.

Autor této moudré myšlenky je dostatečně známou osobností, pravda, ne zrovna v oblasti související s plánováním konce lidské civilizace. MAD je výtvozem nedávno zesnulého Mesiáše současné západní futurologie prof. Hermana Kahna, kybernetika, zakladatele a dlouholetého ředitele (až do smrti v r. 1983) Hudsonova ústavu, jednoho z vedoucích mozkových center současné futurologie, čestného člena akademii a universit, člena Výboru vědeckých poradců USAF. Stačí jmenovat firmy a organizace, ve kterých profesor pracoval a konzultoval: Douglas, Northrop, Rand, Boeing, Mobilizační výbor ministerstva obrany...

Výmluvný osobní spis by za dávných časů doplnili slovy: a jiné a jiné... Už samotný výčet firem a organizací mluví o profesorské postojí ke koncepci války a míru ve vesmíru mnohem jasněji než jakékoliv vystoupení nebo prohlášení v tisku. Komu posloužil Herman Kahn za svého života více - vědě nebo přímo vojensko-průmyslovému komplexu?

Jedna charakteristická podrobnost: Když v recenzi knihy O termonukleární válce se už ani redaktor časopisu Scientific American nezdržel a použil přívlastky nezvyklé pro vědeckou publikaci - "dábelská, svatokrádežná kniha", Kahn napsal šéfredaktorovi rozlobený dopis, ve kterém prohlásil: Váš časopis není ani vědecký, ani americký...*/

Vraťme se však k Jerryemu Pournellovi. Pod jeho rukou se na stránkách časopisu Analog rozvíjí logická hra, které nevyhnutelně připomíná "logiku" Carollova Bláznivého čajového večírku.

Pournell začíná tím, že uvádí důvody oponentů - odpůrců militarizace kosmu. Natolik přesvědčivě, že čtenář je jimi nechtíc nadšen.

To ale není konec, protože podle Pournella je to všechno p o u z e t e o r i e . Ale smíme se v tak důležité záležitosti, jakou je obrana národa, spoléhat na teoretické řeči? Proti vší logice, v imaginárně zauzlených úvahách, dochází Pournell k závěru: j e t ř e b a z b r o j i t .

Zajímavá metoda "vědecké polemiky". Předložit závažné a podložené důvody oponentů a potom je jedním ůmahem prohlásit za nezodpovědné a nevlastenecké - a tím považovat svoje vystoupení za skončené.

Jerry Pournell se ve svém článku opírá o jakési teoretické úvahy ("patrioti" si přece mohou i zateoretizovat): Není třeba ignorovat ani jedno z budoucích potencionálních bojišť. Nejednou jsem už i já dokazoval (zajímavé, metoda argumentace byla stejná? - V. G.) například v knize Strategie technologie napsané společně se Stefanem Possonim, že technologické metody vedení války (v daném případě použití kosmické techniky) mohou být takové, že válka nebude krvavá a bude dostatečně účinná. Navíc je to výhodné i z ekonomického hlediska, protože se stimuluje proud nových vynálezů.

Hleďme, to je slovo! V ý h o d n é .

Zapamatujme si tento "ekonomický efekt" plánované apokalypsy na Zemi i na nebi. Něco podobného mohl bez mrknutí oka vyslovit jen "stoprocentní Američan". Důstojný následník svého prezidenta, který nejprve přikázal svrhnout atomovou bombu na Hirošimu a Nagasaki a potom zhodnotil tento podnik takto: Zahráli jsme si nejhazardnější hru v dějinách; vložili jsme do ní dvě miliardy dolarů a vyhráli jsme!

Především i nynížším pánům v Bílém domě se Jerry Pournell vyrovná i v pokrytectví. Předpovídat další obrat jeho myšlenek nedá mnoho námahy : Duch frontieru, Velký Americký - Kosmický - Sen, Romantika a Nové Perspektivy Ducha. Těmito slovy (a bezpodmínečně verzálkami) se končí přednesený "alternativní názor" Jerryho Pournella. Zdá se, že vša, o čem se mluvilo předtím, byla jen nepodstatná předmluva.

+/- Doslovný překlad názvu je Vědecký Američan - pozn. V. G.

Mimoходом, oba Pournellovy články jsou plné výhrůžek... Bojovníkům za mír, silám, které bojují za mír bez zbraní a budoucnost bez strachu? Vůbec ne: administrativě USA! Prý přestala být ostražitá a absolutně kapitulovala před liberály, úplně sanedbala něco z hlediska obrany tak důležitého jako vesmír. Když necháme stranou slovní demagogii, v požadavcích bojovného autora lehce spozorujeme kšeftařský přístup.

Pournell vyhrožuje: Jen ať si v Kapitolu ignorují hlas lidu, hlasovat budeme my, nadšenci a vlastenci, ochráncové ducha pionýrů. Jestli někdo nebude dbát našeho varování, mohl by se rozloučit se svým milovaným křeslem.

Připomínám, že to bylo v r. 1983, těsně před blížícími se prezidentskými volbami. Tehdy se ještě o projektu High Frontier ostře diskutovalo a mnozí senátoři a kongresmané odmítali hlasovat pro ukrutně drahý program, který ještě ke všemu vyvolává strach. Ale formálně silné hrozby - vox populi - byly obháječům "hvězdných válek" právě vhod. Hlas lidu - hlas boží, praví biblický výrok. Vztahy s nebesy považuje zřejmě nynější administrativa podle všeho za urovnané, požehnání shora aspoň dosud nikdy nevázla, a tu najednou zazněl hlas amerického lidu ...

Kdo zosobňoval "vůli lidu"?

Inženýr a autor sci-fi Pournell pracoval více než 15 let na amerických kosmických programech, pracoval na různých vládních projektech, organizoval politické kampaně. Solidní Encyklopedie science-fiction (z r. 1979, red. P. Nicholls) uvádí: Pournell je v současnosti jeden z nejvýraznějších představitelů "pravého křídla" sci-fi, hlásajícího ideje konzervativní technologie.

Už počátkem 60. let byl Pournell hlavním redaktorem zprávy o Projektu 75; pod tímto kódem se skrýval program USAF, jehož cílem bylo zhodnotit strategické možnosti ozbrojených sil USA na základě existujících, výzvědnou službou získaných informací o sovětském vojenském potenciálu. Je to jen náhoda v životopisu? Roku 1968, kdy to samé vojenské letectvo uskutečňovalo speciální program Stabilita ve světě a strategická doktrína, byl hlavním analytikem Jerry Pournell... Někdy neuškodí nahlédnout do spisovatelova životopisu!

K tomu, aby zosobňoval americký lid, má Pournell daleko, ale horší je to, že není sám.

V nové rubrice časopisu Analog se ještě radikálněji vyslovil jiný "vlastenecký spisovatel" - George Harry Stine.

Jako Pournell i Stine začíná jeden ze svých článků (Nebudou žádné útoky?, číslo 6 z r. 1982) podrobným výkladem stanoviska oponentů a potom stručně shrnuje: Kosmos není místo pro války. Toto je podstata tezí strany obhájců demilitarizace kosmu. Dovolují si sformulovat jiné hledisko: Kosmos je jediným místem, kde je třeba vést války.

Tato teze není nová. Jaká dojemná starost o Zemi! Už se zkoumaly projekty na vynesení všeho toho zvinstva, které otravuje přírodu, za hranice atmosféry - proč to tedy neudělat se "škodlivými" zbraněmi?

Stine staví svoje úvahy na jakémsi filosofickém základě: Války byly, jsou a budou, dokud budou dvě skupiny lidí ve stavu najít si kámen úrazu. Válka je důsledek diplomacie a politiky, které z různých příčin zkrachovaly. Válka se vede proto, že se někomu naskytla příležitost shrábnout těžké prachy. Ergo, lidstvo se ani v budoucnosti válek nevzdá.

Není to hluboká filosofie, ale je přístupná. Když o tom někoho plánovitě přesvědčují a propaganda dopředu připraví posluchače a nepředkládá se to jako "alternativní názor", ale jako samozřejmost, někdo už tomu uvěří (přesně to zformuloval už Goebbels).

Stine chrlí na čtenáře novou tezi: Za rozdmýchávání horečného zbrojení jsou odpovědní Rusové!

Taková logika... SSSR, počínaje prvním dnem kosmické éry, vystupuje za mírový vesmír, ale podle Stina je to "horečné zbrojení v kosmu". Americký autor možná uvede nějakou "sovětskou SDI", proti níž je rozvinutá americká "obránná" iniciativa? Ale protože Stine ani jeho společníci neuvádí na stránkách Analogu žádná fakta (kde by je také vzali), je třeba ocenit, že americké vedení a propagandistický aparát přijaly děsivou logiku Orwellova románu 1984 právě v tomto roca. Podle Orwella m í r j e v á l k a , pravda je lež.

Teď už nepřekvapí ani ledabylá replika ve Stinově článku - prý kosmické osady bude třeba budovat do té doby, dokud bude nevyhnutelná obrana před Huny, kteří stále ještě ohro-

žují mír na Zemi a v prostoru kolem ní, ani povýšená imperiální nadutost, když Stine cedí skrze zuby nějaké kosmické Andorry, Lichtenšteinska nebo Švýcarska, které nemají co chránit. Něco jiného jsou podle něj s k u t e č n é velmoci, které nevidí nic hanebného v tom, že mají vždy po ruce kavalérii, ochotnou vydat se do boje, jen co se zatroubí na poplach. (Dodávám ještě, že autorem nadšené předmluvy ke Stinově vědecko-populární knize Třetí průmyslová revoluce je senátor Barry Goldwater - je třeba k tomu něco dodávat?)

Stine shrnuje: Současná kosmická politika USA se zakládá právě na tom. Nemám rád války a nerad bojuji, ale vědomí, že jsou lidé, kteří jsou ochotni udělat to za mne, mě těší. Proto plním svoji povinnost a platím daně, čímž podporuji policii a armádu, které mě chrání před násilím, zločinností a napadením zvenčí.

Bylo by velice jednoduché nazvat řeči Pournella, Stina a jím podobných primitivním antisovětismem. S nálepkami však nemusíme pospíchat, podobný antisovětismus však není tak primitivní, jak se zdá.

Autorem okřídlené fráze media is message (volně přeloženo: komunikační prostředek je sám o sobě zprávou) je prorok éry masové komunikace, nedávno zesnulý Marshall McLuhan ⁺/. Jako důkaz správnosti tohoto tvrzení může posloužit i diskuse v časopise Analog. Propagátoři "hvězdných válek" nedosahují největšího efektu tím, co říkají, ale přesným výběrem - k d e , k d y , k d o právě mluví.

Za prvé, Analog patří mezi nejpopulárnější časopisy sci-fi a jeho širokou a rozmanitou čtenářskou obec mu mohou závidět i solidnější periodika. Za druhé, přece jen je to "alternativní názor": Prosím, úplná demokracie, když chcete, přidejte se k Pournellovu a Stinovu názoru, když nechcete, tak diskutujte. Hlasy takových Pournellů a Stinů míří přímo do cíle i proto, že administrativu, "která zapomněla" na vesmír, pranýřují i nadšenci a romantici, orientovaní na budoucnost (nezapomínajíc přitom ani na svobodný obchod). A romantika, duch průkopníků, se v dnešní Americe hodnotí vysoko, což trochu dříve předvedl Gerald O'Neil.

Tito "nadšenci" se ze všech sil snaží vytvořit si image nezištných romantiků a vlastenců, vedených výlučně pocitem občanské odpovědnosti. Když se ale podíváme do jejich kádrových materiálů, zjistíme, že nitky od loutek vedou do jedné ruky - k vojenskoprůmyslovému komplexu.

Vojenskoprůmyslový komplex je tím stínem, který se tyčí za zády zapálených polemiků v časopise Analog a tlumočnicků "alternativních názorů". Jsou skutečně alternativou - vůči rozumu. Aby se toto šílenství zakamuflovalo, aby vypadalo jako zboží (vždyť nejde o obranu, ale o obchod, kontrakty a zisky), bylo třeba najít informační kanál, který by vyhovoval. Takový, který by transformoval maniakální myšlenky. Tak, aby se na první pohled staly rozumnějšími, aby neděsily a nešokovaly.

Právě včas si vzpomněli na science-fiction.

Zřejmě někoho z prezidentova okolí napadlo zapojit do této propagandistické (a v podstatě reklamní) kampaně literaturu, které je za prvé neobyčejně populární a za druhé jejíž čtenáři si už dávno zvykli na různé "šílené" myšlenky. Zvykli si na to, že to, co si přečtou na stránkách sci-fi, je cosi abstraktního a hypotetického.

Život nebo smrt. To je jediná skutečná alternativa, se kterou se lidstvo setkalo na prahu nového tisíciletí. Na jedné straně jí ztělesňuje sovětský program mírového pronikání do kosmu a na druhé program, který vzešel z Pentagonu a vojenského byznysu. K čemu tolik slov, stačí srovnat názvy: orbitální stanice Mír - projekt "hvězdné války"...

Tertium non datur.

Výzkum v kosmu - ano, ale mírový. To je jediná možnost.

Rubrika v časopise Analog se ne nadarmo jmenovala Alternativní názory. Existuje tedy i jiný, významově odlišný názor. Názor šéfredaktora přesně zformuloval Stanley Schmidt v jednom ze svých článků - projekt MAD vždy pokládal a pokládá i nyní za synonymum šílenství a nikoli jen slovní hříčku. Věřit v mírumilovný a obranný ráz SDI je podle Schmidta dvojnásobné šílenství.

Skoro stejnými slovy vyslovil tyto myšlenky na setkání autorů sci-fi v Baltimoru jeden

⁺/ O něm blíže: J. Toeplitz - Kam spěje nový americký film, str. 298 a násled. - pozn. M. F.

z oponentů generála Grahama, známý spisovatel Joe W. Haldeman. Autora sci-fi a odborníka na počítače a astronomii Joe Haldemana povolali rovnou z aspirantury do Vietnamu. Vrátil se zraněný a přesvědčený o nesmyslnosti každé války. V r. 1977 sestavil antologii povídek amerických autorů sci-fi, jejíž název *Nezabývejme se už válkou* je přímou výzvou pro analogické sborníky sci-fi zjevně militaristické (vychází např. ve vydavatelsství Baen Books v edici vedené Jerry Pournellem).

O pět let později Haldeman debutoval realistickým románem *Rok války*, inspirovaným Vietnamem. Uměleckou hodnotou zaostala za konkurenčními knihami, Hellerovou *Hlavou XXII* nebo za Nahými a mrtvými Normana Mailera; není divu, že vedle nich se Haldemanova kniha jaksi ztratila. Zato v r. 1974 na sebe autor upozornil v jiném žánru, kterému už zůstal věrný: vyšel jeho ostře antimilitaristický sci-fi román *Věčná válka*.

V r. 1982 poprvé navštívila Sovětský svaz reprezentativní skupina amerických autorů sci-fi, kritiků, vydavatelů atd. Členem skupiny byl i Joe Haldeman. Muž s bradkou a vysokým čelem, mírně shrbený v chůzi vůbec nepřipomínal filmového představitele Zelených baretů, nebylo na něm vůbec nic vojenského, když nepokládáme za vojenské kulhání - následek zranění. Při pohledu na něj jsem si uvědomil, že ve Vietnamu nebojovali jen zabijáci z komand, ale i takoví, jako je Joe Haldeman. Intelektuálové vytrženi z dobře známých univerzitních poslucháren a hození až na dno horoucího pekla. Jací se vrátili z toho pekla ti, kteří přemýšleli a pochopili?

Haldeman není komunista a jak sám říká, není ani moc "doleva". O mnoha věcech jsme se dlouho a bezvýsledně hádali. Nepochybuji o tom, že c h t ě l p o r o z u m ě t. Dozvědět se co nejvíc o naší zemi a lidech. A zorientovat se sám, bez pomoci amerických sdělovacích prostředků. Protože "tak nebo onak musíme žít spolu" - tato jeho slova jsem si dobře zapamatoval.

Když jsem tehdy poslouchal Haldemanův projev, pokoušel jsem se ho v duchu postavit vedle jiného amerického sci-fi spisovatele Roberta A. Heinleina, který je také absolventem univerzity (a mimo to absolventem Akademie válečného námořnictva v Annapolisu), který také sloužil v armádě a který také píše romány jako Haldeman, píše sci-fi "o válce". A právě sci-fi je rozdělila, postavila na opačnou stranu barikády.

V ranném románu *Vojáci hvězdného korábu* (1959) otevřeně hlásá militarismus v kosmu; v budoucnosti "podle Heinleina" dokonce vznikne speciální občanský průkaz: kdo se nezúčastnil hvězdných bojů, je zbaven hlasovacího práva ve volbách! Heinleinova postava vzbuzuje odpor i v americké sci-fi. Je znám například tím, že vyzýval "silnou osobnost" (člověka, který prošel armádním drilem, nezvyklul si přemýšlet, ale přešly mu do krve "velké americké ideály"), aby uchopila moc z rukou váhavých intelektuálů. Vydáním *Vojáků hvězdného korábu* si Heinlein nezískal jen pověst militaristy, ale i fašisty. (Jak upřesňuje Encyklopedie sci-fi, ráz Heinleinových politických názorů je dost jasný. Není ani tak fašista, jako anarchista pravicového směru, tzv. libertarián, stoupenec myšlenek sociálního darwinismu.)

(Tato ideologie nemá k fašismu zas tak daleko, sociální darwinismus je jeden z ideových pilířů fašismu. Heinlein ve svém díle propaguje individualisty, "kteří se neztratí". Jejich největším nepřítelem je však státní aparát a byrokracie, které jsou hrdinům jeho typu překážkou. V této souvislosti upozorňuji na recenzi S. Švachoučka na Heinleinovu knihu *Cesta slávy*, otištěnou v SF Villoidus 4/1983 - pozn. M. P.)

Kolik podobného je v osudech Heinleina a Haldemana! Oba jsou Američané tělem i duší, vzděláním vojenští technici, oba sloužili v armádě a byli ve válce. Jenže pro jedny Američany válka znamenala jen službu v týlu - ty zastupuje Heinlein; druhým se připomíná starými ranami. I ve své tvorbě představují spisovatelé dvojí Ameriku. Ameriku K v a z i v o - j á k ů, kteří nebyli ani den na frontě, ale stále se znepokojují kvůli tomu, aby ve svých krajanech pozvedli vojenského ducha, kteří na papíře zaníceně plánují budoucí tažení tak, aby celá tíha války spočinula na ramenou kohokoliv, jen ne Američanů. A Ameriku v o j á k ů, kteří bojovali a mají války po krk.

Heinlein je posledý myšlenkou odevzdat moc soldatesce, která je podle něj silná, rozhodná, spolehlivá a nemá v sobě "intelektuálské dumání", kterým tolik opovrhuje. A naopak Haldeman se smrtelně bojí nadvlády vojáků - vždyť podle vlastní zkušenosti ví, že v součas-

ných podmínkách mají ve zvyku nemyslet, ale plnit rozkazy.

To je konkrétní příklad proti tvrzení, že americké protiválečné hnutí je řízeno z Moskvy. Joe Haldeman vůbec není ochoten pokládat se za "agenta Moskvy". Pro něj jsou ideály svobodného podnikání posvátné (na počátku naší známosti to výstižně vyjádřil slovy "abych ho probůh nezagitoval"). Ale časy jsou nyní zvláštní a zdravý rozum přinutí člověka povznést se nad třídní omezenost.

Soupeři ano, ale musí být nevyhnutelně nepřáteli? Na to, aby zůstali soupeři a pokračovali ve sporech, je potřeba mít s kým soupeřit. Proto jen co se v našich rozhovorech objevilo téma High Frontier, Haldeman jen chápavě přikývnul: "To znamená vybrat si a doufat, že v budoucnosti bude z čeho si vybrat."

Joe Haldeman zastupoval tu Ameriku, která se pomalu, bolestně probírá z opice. Občas ze sebe ještě dělá hrdinu zblbnutá hurávlasteneckými výpary propagandy (v amerických kinech se ještě nedávaly filmy jako Rudý úsvit nebo Rambo a nebyl odhalen pomník "hrdinům" vietnamské války). Ale očividně střizliví.*/ Ve skupině turistů z USA nebyl Joe Haldeman jediný.

Významný literární vědec, bývalý předseda The Science Fiction Research Association prof. Joe DeBolt, který přednáší sociologii a science fiction na Michiganské státní univerzitě, mezi ostatními turisty vynikal, protože je vzdělán v sociálních otázkách. DeBolt má ke komunismu také velmi daleko (sám se považuje za pokračovatele ekonoma Adama Smitha), ale stejně jako Haldeman má jednu cennou vlastnost: svědavost. Protože nedůvěřoval propagandistickému žvanci, kterým je doma vydatně krměný, považoval za lepší sám se na všechno podívat a ve všem se zorientovat (pokud je to za dva týdny vůbec možné).

Nyní je to u Američana občanský postoj!

A Joe DeBolt má odvahu být i nadále rozumný. Když se začalo mluvit o "vzdálené hranici", o "duchu pionýrů" a podobných tématech, přesně oddělil fakta od demagogie: Jestli si to chceme rozdat "ekonomicky", musíme ještě počkat. Fournell a jeho lidé mimo jiné zapomněli na to, že ten, kdo první sáhne po koltu, v očích diváků už spor prohrál.

Stanovisko stoupenců projektu High Frontier nevzbuzuje ve vědci pohoršení jen kvůli jeho sympatiím k Sovětskému svazu. Profesora rozčiluje cynismus a drzost, se kterou se otevřeně lobbyistická činnost, která se více hodí do chodeb Kapitolu, roztahuje na stránkách jeho oblíbené sci-fi.

Mnozí DeBoltovi kolegové ze Science Fiction Research Association jsou solidární se svým bývalým předsedou.

V zářijovém čísle oficiálního tiskového orgánu asociace The Fantasy Review z roku 1984 byl uveřejněn článek šéfredaktora prof. Roberta Collinse, ve kterém podrobně odpovídá na dopis předplatitele časopisu z Dánska.

Jako obyvatel jedné ze zemí, které jsou v našem jaderném století prohlášeny za "neochotné", jsem byl sklamán, když jsem ve Vašem časopise uviděl oznámení o knize High Frontier (šlo o knihu Grahamovu, nikoli O'Neilovu - pozn. V. G.). Jestliže kniha - jak jste napsali - skutečně obsahuje myšlenku militarizace kosmu, chtěl bych znát důvody, které vedly šéfredaktora k tomu, aby tuto reklamu uveřejnil. To snad uveřejňujete úplně vše bez výběru, vše, co inzzerenti zaplatí?

Obyčejný "rozslabený" dopis; chodí jich snad do každé redakce málo? Robert Collins však pokládal za potřebné reagovat. Jeho odpověď uvádím v plném znění:

Nikdy mne nenapadlo, že bychom měli právo odmítnout reklamu na jakoukoli knihu, ať by se v ní psalo o čemkoliv. Stále ještě věřím, že máme svobodu tisku. Ale chápu vaše rozhořčení a stotožňuji se s ním. Předložený program kosmického zbrojení je klinický případ chomyslnosti, přičemž se vyskytuje ve formě, která se projevuje jen velmi výjimečně u osob ve vysokých vládních funkcích. Nemám morální právo Vás přesvědčovat: zahodte děsivé myšlenky, já sám jsem jím vystaven. Na rozdíl od mnoha mých spoluobčanů se také lekám možných následků Reaganových prohlášení, která podle mě otrásají naší důvěrou. A tomu, že naše mí-

*/ Někdy opilost vyženu jen velmi účinné prostředky... Rok po našem setkání jsem se v novinách dočetl, že Haldeman byl raněn podruhé. V Americe, u svého domu. Jestli střílel ideový odpůrce, sloděj, maniak, nebo náhodný kolemjdoucí, se nepodařilo zjistit - pozn. V. G.

rové výzvy jsou upřímné, za posledních 40 let už nikdo nevěří. Žel, ani Vy, ani já s tím nemůžeme nic dělat. Průzkumy veřejného mínění ukazují, že "průměrný" Američan nemá co mluvit do světových problémů, když se naskýtá možnost vedlejšího výdělků.

Zdá se, že hlasy Pournella, Stina a jiných, které chrlí na krajany, přece jen nemohou přehlušit zesilující reptání těch, kteří se nechtějí podepsat pod očividné šílenství. Nejčerstvější události, např. demonstrativní vystoupení Isaaca Asimova z vedení Společnosti L-5, která se za deset let stala mnohem pravicovější, nedávají zaniknout naději. Potěšitelné je to, že sci-fi v USA nepředstavují jen sami Pournellové a Stinové. Koneckonců ani americká věda se neomezuje na úroveň myšlení zaslepenců typu Kahna a Tellera.

(dokončení)